







# કન્યાવિક્રય નિષેધદર્શક.

નિબંધ.

અનાવનાર.

ત્રવાડી કેશવજી વિશ્વનાથ,

જામનગર તાલુકા બંધુડાના મેહેતાજી (વતન બ્રાજ.)

દોહરા.

પુત્રીને પરણાવતાં, કોડિ ન ધરવી હાથ ;  
કોડે કન્યાદાન દઈ, પાત્ર પુરુષની સાથ. ૧  
શાસ્ત્ર સાર સમજી કરી, દેવું કન્યાદાન ;  
ધર્મીનો એ ધર્મ છે, વાંચો કહું નિદાન. ૨

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

જામનગર શ્રીમાઝી શુભેચ્છક સમા.

## અમદાવાદ મધ્યે

મામાની હવેલીમાં યુનાઈટેડ પ્રિન્ટીંગ અને જનરલ  
એજન્સી કંપની “લિમિટેડ” ના પ્રેસમાં  
રણછોડલાલ જંગારાએ છાપ્યો.

સંવત ૧૯૪૧

કિંમત રૂ. ૪-૦

સને ૧૯૮૫



## અર્પણપત્રિકા.

મેહેરબાન ઓઝા શ્રી મનસુખરામ કુખરજી ધોધારી. નામદાર  
સરકારના ઓરીએટલ ટ્રાન્સલેટરના ગુજરાતી આસિસ્ટન્ટ.

સાહેબ,

મુ. મુંબાઈ.

આપ આપણી શ્રીમાળી જ્ઞાતિનું એય હચ્છીને એય કરવા  
ઘણો અમ લોહો, સ્વજ્ઞાતિ અભિમાનનો નિર્મળ ત્રો આપના નિર્મળ  
અંતઃકરણમાં સદા વહેતો જોવામાં આવે છે. કન્યાવિક્રય જેવા કુષ્ટ  
અને નકારા રીવાજોથી આપનું દિલ દાઝે છે, અને તે દૂર કરવાના  
ભલા પ્રયત્નમાં આપનો હાથ હમેશ જોવામાં આવેછે. થોડા માસપર  
નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબની સ્વારી સાથે આપનું જામન-  
ગર પધારવું થતાં આપે સભાને દર્શનનો લાભ આપી શોભાવી હતી;  
તે વખતથી આપની નિર્માની, નિર્મળ પ્રેમથી ભરેલી, અને સદા હસમુ-  
ખી આકૃતિ મારા અને મારા મિત્રોના મનમાં કોતરાઈ રહીછે. આપ  
સારા દરજ્જાની નોકરીપર છતાં જાતે નિરાશ્ચિન્તાની રહી સ્વજ્ઞાતિનું  
અભિમાન ધરાવો છો હત્યાદિ હત્યાદિ કારણોને લીધે મોટા માનની  
નીશાની નરોડે આ સાથે આપનું શુભ નામ જોડી આ લઘુ પુસ્તક  
આપ.વડીલને અર્પણ કરવામાં હું કરી અત્યંત દ મેળવું છું.—

કેશવજી વિશ્વનાથ ત્રવાડી.

કર્ચી.





## પ્રસ્તાવના.

પ્રિય મિત્રો, આપણા દેશની કેટલીક સ્થિતિઓમાં પુત્રીના પૈસા લઈ ગમે તેવા વરની સાથે વરાવવાનો દુષ્ટ ચાલ પેશી ગયો છે, અને દિવસે દિવસે પેસતો જાય છે. આ ચાલ ખરેખરો ગુલામ વેચે છે, તેના જેવો છે. અને તે સ્થિતિને હીણપતમાં નાખનાર અને હલકી પંક્તિમાં લાવનાર છે. આ ચાલ કેટલીક ઉત્તમ સ્થિતિઓમાં પેઠેલો જોઈ, હલકી સ્થિતિ વાળાઓ, તથા મુસલમાનો, તથા જ્ઞાતિમાં એ ચાલ નથી, તેઓ તેમને હલકા ગણી નિંદે છે; ને ધિક્કારે છે. તો પણ તેવી સ્થિતિમાં તે ચાલ અટકાવવાને કોઈ તરફથી પ્રયત્ન થતો જણાતો નથી. ઘણા લોકો પોતાના ધર્મશાસ્ત્રથી સાવ અસાન હોવાને લીધે, તેમને સમજવાને યોગ્ય સાધનો નથી. તેથી કન્યાવિક્રયથી શું હાની છે, ને કેવું પાપ થાય છે, તે તેઓ સમજી શકતા નથી; એટલે ઠગર ઠગર જોયા કરી ગાડરીઆ પ્રવાહની પેઠે એક દેશી ( સારી હોકે માઠી ) પકડી ચાલ્યા કરે છે; વળી તે કુચાલથી ટલા ગેરફાયદા છે, તથા કેવું પાપ લાગે છે, તે જ જાણે છે, તેઓ મનમાં સમજી બેસી રહે છે, પણ બીજાને સમજાવી સારે રસ્તે ચડાવવા મહેનત કરતા નથી. એટલું જ નહિ પણ ઉલટા કન્યાવિક્રય જેવું કોઈએ ભુંડું કર્મ કર્યું હોય, તો પણ તેના લાગતા વળગતાઓ જાણતા છતાં પક્ષપાત રાખી આંખ આડાંકાન કરે છે. પરંતુ જો ઉપાયે શિખામણ મળે, ને ફરી આવજો રસ્તે નહીં ચડતાં સારે રસ્તે ચડે, ને બીજાને ખરાબ ઉત્તેજન ન મળે, એવા ઉપાય કોઈ કરે નથી. તેથી દહાડે દહાડે ઉત્તેજન મળવાથી ગણી સ્થિતિઓમાં આ



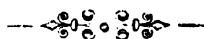
ચાલ પેશી ગયોછે, અને પેસતો જાય છે. આ ચાલ વિષે શાસ્ત્રોમાં કેવા દોષો કહેલા છે, અને તે કેવો હાનીકર્તા છે, તથા કન્યાદાન દેવાથી કેવું ફળ મળે છે, એ વગેરે બાબતો વિષે કેટલાક શાસ્ત્રોના આધાર સહીત આ નિબંધ મેં તૈયાર કર્યો; અને જામનગર, ધ્રોળ, અંબાર, વગેરે ઠેકાણે જાહેર સભામાં વાંચ્યો; તે વખતે અને પછી કેટલાક વિદ્વાનોને વંચાવતાં તેમણે અને મારા મિત્રોએ છપાવવાને બલામણુ કરી, તે ઉપરથી મારી અલ્પશક્તિ પ્રમાણે સુધારો વધારો કરી આ વિષય આપ સુન્નોની સેવામાં મૂક્યો છે, તે વાંચી સાંભળી તેનો ભલો હેતુ પાર પાડવા સ્વદેશી અને સ્વસાતિ બાંધવોને દરેક વખતે બનતો ઉપદેશ આપવા ચૂકશે નહીં, એવી આશા છે.

આ નિબંધ છપાવી બહાર પાડવામાં જામનગરની શ્રીમાળી શુભેચ્છક સભાના મંત્રી ભાઈ જટાશંકર લીલાધરે જાતે શ્રમ લઈ કેટલીક રીતે સહાયતા આપી છે; માટે તે ભાઈનો મોટો આભાર માનું છું. આ પુસ્તકના અંદર કોઈ પ્રકારનો દોષ રહેલો હોય, તેને માટે ક્રોધ ન લાવતાં ક્ષમા કરી હંસની પેઠે વાંચનાર સાર સાર ગ્રહણ કરવા કૃપા કરશે. એવી મારી નમ્ર વિનંતિ છે.

કર્તા.

શ્રી. શુ.સ. મેંબર—ત્રવાડી કેશવજી વિશ્વનાથ જાંબુડાના મહેતાજી,

વતન ધ્રોળ.



કન્યાવિક્રય નિષેધ દર્શક.

ઈશ્વરસ્તુતિ.

શ્લોક.

અંબોધિસ્થલતાંસ્થલંજલધિતાં, ધૂલીલવઃશૈલતાં ।

મેરુર્મૃત્કણતાંતૃણંકુલિશતાં, વજ્રંતૃણપ્રાયતાં ॥

વન્હિશીતલતાંહિમંદહનતા, માયાતિયસ્યેચ્છયા ।

લીલાદુર્લલિતાદૂતવ્યવસિને દેવાયતસ્મૈનમઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેની ઇચ્છાથી સમુદ્રની જમીન થાય છે, જમીનનો સમુદ્ર થાય; રેતીના કણના પર્યંત થાય છે; પર્વતનો રેતીનો કણ થાય છે. તરણાનું વજ્ર થાય છે, ને વંજ્રનું તરણું થઈ જાય છે. અગ્નિ ઇંડો થાય છે, ને હીમનો અગ્નિ થાય છે. એવી અદભૂત લીલા કરનાર પરમેશ્વર તેને નમુંધું.

અશાસ્ત્ર કન્યાદાન તથા તેનું ફલ.

શાર્દૂલવિક્રીડિત.

કન્યાવિક્રય જે કરે ધન લઈ, ધિક્કાર તેને ધરો;

કીર્તિના કદિ લોભથી કુળ જીએ, તે પાપિ પુરો ખરો.

કીર્તિ દ્રવ્ય તણો કશે જગતમાં, જે સ્વાર્થ સાધે નહીં;

કન્યાના મુખનો વિચાર કરશે, તે પુણ્યશાળી સહી. ૧

૬૦ ૬૦ ૩૧૦

મારા પ્રિય સ્વદેશીજનો આ જગતમાં ઈશ્વરે પ્રાણી, વનસ્પતિ, આદિમાં જોડું મૂકેલું જણાય છે. જેમાં શોધ કરશો તેમાં જોડું ન-જરે આબ્યા વગર રહેશે નહીં. જોડું એ સૃષ્ટીમાં ઘણું ઉપયોગી અને એક બીજાને સહાયક છે. મનુષ્યમાં સ્ત્રી પુરુષ એ, એક જોડું છે. સ્ત્રી ધરનો સર્વ કારભાર ચલાવનારી છે. કહ્યું છે કે—

શ્લોક.

નગૃહંગૃહમિત્યાહુ, ગૃહિણીગૃહમુચ્યતે ।

ગૃહંચગૃહિણીહીન, મરણ્યસદ્રશંવિદુઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ધર તે ધર નથી, પણ ગૃહિણી (ધરની સ્ત્રી) તેજ ધર છે. ગૃહિણી વિના ધર અરણ્ય જેવું ઉજડ લાગે છે.

આર્યા.

ગૃહચિંતામરહરણં, મતિવિતરણમખિલપાત્રસત્કરણમ ।  
કિંકિંફલતિનકૃતિનાં ગૃહિણીગૃહકલ્પવહ્લીવ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ધરની ચિંતાનો ભાર ગૃહણી ઉપાડે છે. ગૃહપતિને કોઈ કામમાં યુગ્મવળ પડે, તો તે યુગ્મવળ મટાડવાની બુદ્ધિ ગૃહિણી આપે છે. આંગણે આવેલા પરોણાનો અને સારા માણસનો સત્કાર ગૃહિણી કરે છે. ધરની જેવી કલ્પવેલ હોય તેવી ગૃહિણી છે. તે શું શું ફળ દેતી નથી? મનલબ્ધ કે બહુ ફળ આપે છે. પશુ, પક્ષી, આદિકમાં જે જોડાં છે, તે કરતાં મનુષ્યનાં જોડાં ઉત્તમ અને ઉપયોગી છે. તેમને બીજા પ્રાણી કરતાં વિચારશક્તિ, બોલવા, સાં-

બળવા, લાગવા વગેરેની ઇંદ્રિયોનાં જ્ઞાન વધારે આપેલું છે. એ જોડાં લગ્નવડે જોડાય છે. હિંદુઓમાં જોડાં હિંદુશાસ્ત્ર પ્રમાણે આઠ પ્રકારે વિવાહ કરી જોડાય છે.

શ્લોક.

બ્રાહ્મોદૈવસ્તથૈવાર્ષઃ પ્રાજાપત્યસ્તથાસુરઃ ।

ગાન્ધર્વોરાક્ષસશ્ચૈવ, પૈશાચશ્ચાષ્ટમોધમઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—વિવાહ આઠ પ્રકારના છે. બ્રાહ્મ, દૈવ, આર્ષ, પ્રાજ્ઞપત્ય, આસુર, ગાંધર્વ, રાક્ષસ ને પૈશાચ.

શાર્દુલવિક્રીડિત.

વિદ્યાશૌર્યધનાશ્રયોગુણનિધિઃસ્થ્યાતોયુવાસુંદરઃ ।

સાચારઃસુકુલોદ્ભવોમધુરવાગ્દાતાદયાસાગરઃ ॥

ભોગીભૂરિકુટુમ્બવાન્સ્થિરમતિઃપાપાર્તિહીનોબલી ।

જામાતાપરિવર્ણિતઃકવિવરૈરેવંવિધઃસુત્તમઃ ॥૧॥

અર્થ—જે પુરુષને વિદ્યા ધણી, કુટુંબ મોટું, બુદ્ધિસ્થિર, દયાનો સમુદ્ર, શક્તિ પ્રમાણે દાન ધર્મ કરનારો, બોલવું મીઠું, સ્વધર્માચરણી, નિર્ભયસની, ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલો, સ્વરૂપે સુંદર, વયે જુવાન, ઇર્તિવાન, ગુણની કેવળ આણ, કાર્ય વિષે શુરપણું, સંપત્તિવાન, લક્ષ્મીનો ભોક્તા, બળવાન, પાપ અને દારિદ્ર માલમજ નહીં, એવો જમાઈ એજ કવિઓએ વર્ણવેલો છે.

‘નૃહત્પારાશરે સંહિતામાં આઠ પ્રકારના વિવાહ કહેલા છે.

(૧) જાત્યાદિગુણયુક્તાયપુંસ્ત્વેસતિવરાયચ ।

કન્યાલઙ્કૃત્યદીયેતવિવાહોવેધસઃસતુ ॥

અર્થ—જાત્યાદિગુણથી યુક્ત એવા વરને અલંકાર સાથે કન્યા આપવી તે બ્રાહ્મ વિવાહ કહેવાય છે.

(૨) યેયજ્ઞેવર્ત્તમાનેતુઋત્વિજઃકર્મકુર્વતે ।

કન્યાલઙ્કૃત્યદીયેતવિવાહઃસતુદેવકઃ ॥

અર્થ—યજ્ઞ કરાતી વખતે ઋત્વિજ બ્રાહ્મણને અલંકાર સંહિત કન્યા આપી હોય, તે દેવ વિવાહ કહેવાય છે.

(૩) વરાયગુણયુક્તાયવિદુષેસદશાયચ ।

કન્યાગોદ્વયમાદાય, દીયેતાર્ષઃસઽચ્યતે ॥

અર્થ—ગુણવાન, વિદ્વાન, અને યોગ્ય વર પાસેથી બે ગાયો અથવા બળદો લઈને કન્યા આપી હોય તે આર્ષવિવાહ કહેવાય.

(૪) કન્યાચૈવવરશ્ચૌભૌ, ઇચ્છયાધર્મચારિણૌ ।

સ્યાતામિતિચયત્તોક્તાં, દાનંકાર્યવિધિત્વયમ્ ॥

અર્થ—વરકન્યા પોતાની ઇચ્છાથી ધર્મ પાળતાં હોય, તેઓને તમે ધર્મ પાળજો, એમ કહીને કન્યાદાન આપવું, તે પ્રાણપત્ય વિવાહ કહેવાય.

(૫) યત્વન્યોન્યમિલાષેણ ઉભયોર્વરકન્યયોઃ ।

તયોસ્તયોર્વિવાહઃસ્યાત્ ગાંધર્વઃપ્રથિતઃસતુ ॥

અર્થ—વરકન્યા બંને પરસ્પરના અમિલાષથી પરસ્પર હોય તે ગાંધર્વ વિવાહ કહેવાય છે.

(૬) યુદ્ધેહુત્વાવ્રલાત્કન્યાં યત્રાસ્થિત્યાયદ્વૃત્તૈર્ચા ।

ઉહ્યન્તુસતુવિદ્વાદ્વિવિવાહોરાક્ષમઃસ્મૃતઃ ॥

અર્થ—યુદ્ધ કરીને કન્યાનું બળાત્કારે હરણ કર્યું હોય તે રાક્ષસ વિવાહ કહેવાય છે.

(૭) એતાવદ્દેહિમેદ્રવ્યમિત્યુક્તવાપ્રાક્પ્રદાયચ ।

યત્તુકન્યાપ્રદાયેત,સદૈત્યેયાવિધિઃસ્મૃતઃ ॥

અર્થ—આટલું દ્રવ્ય આપ એવું કહીને ને કન્યા દે તે આસુર વિવાહ કહેવાય છે.

(૮) સુપ્તાંવાચપ્રમત્તાંવા,કન્યાંઘ્રલેનયુજ્યતે ।

સર્વેભ્યઃસતુપાપિષ્ઠઃ,પૈશાચઃપ્રથિતોઽષ્ટમઃ ॥

અર્થ—નિદ્રાવસ્થા અથવા બેભાન અવસ્થામાં કપટ કરીને કન્યા હુરી લીધી હોય, તો એ પૈશાચ વિવાહ કહેવાય છે. તે આઠમા પ્રકારનો વિવાહ સર્વ પ્રકારથી પાપી ગણાય છે.

ઉપર આઠ પ્રકારના વિવાહ કહ્યા તેમાં પહેલા પાંચ પ્રકારના વિવાહ કરવા ઉત્તમ ગણેલા છે. બાકીના ત્રણ અધમ છે.

## શ્લોક.

અદિરેવદ્વિજાયયાણાં, કન્યાદાનાંવિશિષ્યતે ॥

इतरेषान्तुवर्णाना, मितरेतरकाम्यया ॥

અર્થ—આહ્વાણેને તો વરના હાથમાં પાણી મૂકીને કન્યાદાન આપવું, તે સૌથી ઉત્તમ પક્ષ છે. અને ક્ષત્રિય વગેરે બીજા વર્ણોને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે એક બીજા પછી કહેલા વિવાહ યોગ્ય છે. મતલબ કે ક્ષત્રિયે યુદ્ધમાં કન્યાનું હરણ કરવું તે યોગ્ય છે. તેટલા સારા બાંધું પરણવા મોકલે છે. પ્રથમ કહ્યું તેવી રીતે કન્યાદાન આપવાથી તેનું કૃણ કેવું મળે છે. તે વિષે શ્રીમદ્ભાગવત માહેલું દ-૪૧૦ સંબંધે.

## દૃષ્ટાંત.

એક ગામની અંદર કોઈ માણસને ત્યાં દીકરી અવતરી. પછી કાંઈ કારણને લીધે તે તેને વનમાં મૂકી આવ્યો. એક દિવસે પશુ માહેલાં હરણી તથા કાળીઆરે તેને દીકરી, તે જોઈ તેને દૈવયોગથી જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, કે આ મનુષ્ય દેહને કોઈએ મૂકી દીધેલ છે. માટે હવે આપણે તેમને મૂકીને જવું નહીં; અને આપણી સાથે રાખી ઉછેરવી. એવું જ્ઞાન થવાથી તે હરણી પોતાનું દૂધ ( ધવરાવવા ) પાવા લાગી. તેણે કરી દિનપ્રતિદિન વધે વધવા લાગી. તેમ તેનું સ્વરૂપ પણ દહાડે દહાડે અધિક બીલવું ગયું. ચાલવાની ગતિ મનુષ્યની ગતિ કરતાં વધારે થઈ, તેથી તે હરણીની સાથે કૂદકારા મારતી ફરતી. એમ કરતાં કરતાં એક દિવસે કોઈ રાજા શિકારે ગયો હશે, તેની દૃષ્ટિએ તે છોકરી પડી. રાજા તે જોઈ તેની પાછળ

ગયો. એટલે હરણોએ છોકરી સુદ્ધાંત નાસવા માંડ્યું. એ જોઈ રા-  
જાને ઘણું આશ્ચર્ય લાગ્યું, કે આ છોકરી હરણોની પાછળ દોડી  
જાય છે, તેનું કારણ શું? એવો મન સાથે વિચાર કર્યો. ઘણે દૂર જ-  
તાં છોકરી થાકી, સારે હરણોએ વિચાર્યું કે આ છોકરીને આપણે  
ઉછેરી મોટી કરી છે; માટે તેને મૂકીને જવું તે તો ખોટું! રાજાને  
લેવી હોય તો ભલે આપણને મારીને લઈ જાય. એમ વિચારી અંત  
સામસામાં શીંગડાં ભરાવી છોકરીને વચમાં રાખી ઉભારેલાં. એ-  
ટલામાં રાજાએ આવી પૂછ્યું કે—આ મનુષ્ય છે, ને તમે પશુઓ  
હો, છતાં તમારે આમ કરવાનું કારણ શું? સારે હરણોને ધ્રુવરી  
ખનાવથી વાચા ઉત્પન્ન થઈ, ને અથથી તે ઇતિ સુધી માંડીને વાત  
કરી. પછી તેમણે કહ્યું કે અમારે તે સાથે આવા કારણથી ઘણો  
સ્નેહ બંધાણો છે. જો તમારે તેને લેવી હોય, તો અમને મારીને લ-  
ઈ જાઓ, તે વિના લેવા નહીં દઇએ. સારે રાજાએ કહ્યું કે, તમે  
પશુ હો ને આ મનુષ્ય છે, ને વળી ઘણી રૂપાળીને લાયક જણાય  
છે, માટે તેનું કોઈ યોગ્ય વરને કન્યાદાન કરવું જોઈએ. એ વાત  
તેમને પસંદ પડવાથી કહ્યું, જે અમને તમારાથી બીજો વધારે યોગ્ય  
વર કયો મળવાનો હતો! અમે તો તમનેજ આ કન્યા આપીએ છી-  
એ. એમ કહીને કન્યાદાન દીધું. પછી હરણી તથા કાળીઆરે વિ-  
ચાર્યું કે આપણે કંઈ પણ કન્યાદાનમાં ઉપર દક્ષિણા તરીકે આપવું  
જોઈએ. પણ આપણે પશુ જાતિ શું દઇએ. એમ વિચારી રાજાને  
કહ્યું. હે રાજા કન્યાદાનમાં તને અમે એ આપીએ છીએ કે, તારું  
જેટલામાં રાજ્ય છે તેમાં અમારે પાણી પીવું નહીં તથા ઘાસ ચરવું  
નહીં. એમ કહી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યાં. ચાલતાં ચાલતાં ભૂખ્યાં



તરસ્યાં દશેક ગાઉ ગયાં તોપણ રાજના રાજ્યની હદ ઉતરી શક્યાં નહીં, તેથી ભય તરસને લીધે બંને સ્ત્રી પુરુષ મરણ પામ્યાં.

એવી રીતે તેમણે કન્યાદાન દીધું તેના કૃણ બદલ પરમેશ્વરે ક્રાળીઆર હતો, તેને સગરરાજાનો અને હરણી હતી તેને સગરની સ્ત્રીનો અવતાર આપ્યો. એક વખતે સગર રાજાને પોતાની આગલી અવસ્થાનું જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, કે મેં એક કન્યાદાન દીધું, તેમાં મારો આવો રાજાનો અવતાર થયો. માટે વધારે કન્યાદાન દેવાથી વધારે સાહે કૃણ પ્રાપ્ત થશે. એમ વિચારી તેમણે મોટી તપશ્ચર્યા આદરીને સાઠ હજાર કન્યાઓ માગવાનો વિચાર કર્યો, પછી ઘણે દવસે ઇંદ્ર તથા દેવતાઓને તેની મોટી તપશ્ચર્યાના બળને લીધે મોટો ભય ઉત્પન્ન થયો, કે જો તે એટલી કન્યાનું દાન દેશે, તો મારું ઇંદ્રાસન લેશે.

તેથી દેવતાઓએ તથા ઇંદ્રરાજાએ મળી વિચાર કર્યો, કે આપણે એક ઉપાય કરીએ, એમ ઠરાવ કરી તેમણે સરસ્વતિજીને પ્રાર્થના કરી કહ્યું કે જો તમે સગરની જીભ ઉપર અવળાં બેસો તો અમારો ભય મટે. તેમ કરવા સરસ્વતિજીએ હા પાડી, અને સગરની જીભ ઉપર અવળાં બેઠાં. તેથી સગર રાજાની ઇચ્છા જે સાઠ હજાર પુત્રીઓ માગવી હતી, તેને બદલે સાઠ હજાર પુત્રો માગ્યા. એમ થવાથી ઇંદ્રનો તથા દેવતાઓનો ભય દૂર થયો.

હવે જુઓ કે એક કન્યાદાનના કૃણમાં તેને કેવી પદવી મળી !! વધારે કન્યાદાન દેવાની ઇચ્છાથી ઇંદ્ર તથા દેવતાઓને કેવો ભય ઉત્પન્ન થયો !! માટે કન્યાદાન એ મોટામાં મોટું દાન છે, તેમ તેનું કૃણ પણ ઘણું જ મોટું છે.

માણસ જેવું કૃત્ત કરેછે, તેને તેવું કૃણ ત્યાગીને પરમ દયાળુ

પિતા પરમેશ્વર આપ્યા વિના રહેતો નથી. જેમ જેમ માણસ સુકૃત્ત કરવામાં મન લગાડતું જાય, તેમ તેમ તેનું ફળ ન્યાયી પિતા સાંજે આપશે. તે કાંઈ સારાં કામથી ખુશ થઈ ફળ પ્રત્યક્ષ આવી આપતો નથી, પણ તેને બુદ્ધિની અંદર સારી પ્રેરણા કરે છે. એટલે તે વડે સાંજે કૃત્ય કરી સાંજે ફળ મેળવે છે. તેમ નકારા કૃત્યનું ફળ પણ તેમજ સમજવું. તે વિષે વિદૂરનિતીમાં કહેલ છે કે:—

**શ્લોક.**

**નદેવાદંડમાદાય, રક્ષંતિપશુપાલવત્ ।**

**યંતુરક્ષિતુમિચ્છંતિ બુદ્ધ્યાસંયોજયંતિતમ્ ॥**

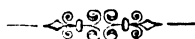
**અર્થ—**દેવતાઓ ગોવાળની પેઠે લાકડી લઈને રક્ષણ કરતા નથી, જેને રક્ષણ કરવાને ઇચ્છે છે, તેને બુદ્ધિની સાથે જોડે છે. એટલે સારાં કામ કરનારાને સારી બુદ્ધિ આપે છે, તેના વડે સાંજે ફળ ભોગવી લે છે.

કન્યાદાન દેવાથી પરમેશ્વર સારી બુદ્ધિ આપી સાંજે ફળ આ લોક ને પરલોક બંને ઠેકાણે આપે છે એ નક્કી સમજવું. જે માણસો કન્યાના પૈસા ઉપર જરા પણ આધાર રાખતા નથી, તેને સારો ધંધો કરી પૈસા મેળવવાનું સૂઝે છે. પૈસા હુથે તોજ પરણીશ, એ તરફની તેને ફિકર રહેતી નથી, અને તેથી એ રસ્તે પૈસા ધરમાં રહે છે. વગર પૈસે યોગ્ય સ્ત્રી મળે છે, અને એવા કામમાં એક દમ કરજદાર થઈ જાય તે થતા નથી. તેથી તેના દિવસો સદાય સુખમાં ને આનંદમાં જાય છે.

સહાયી વગર કોઈ પણ કાર્ય થતું નથી, તેમ સ્ત્રી એ આ સં-

સારમાં ધરની અંદર શુભ કર્મોમાં સહાયી તરીકે છે. જો શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગ્ન થયેલું હોય, તો સ્ત્રી સહાયી તરીકે પુરૂષની સાથે યસ યાગાદિક શુભ કામોમાં આવી શકે છે. તેથી સારા કુળની પ્રાપ્તિ થાય છે. એમની જે પ્રજા થાય છે, તે શરીરે આરોગ્ય, બળીષ્ઠ, ધર્મિ, ઉદ્યોગી, વિદ્વાન, પરાક્રમી, વગેરે સદ્ગુણ વાળી હોય છે, કારણ કે સારાં કૃત્યનું સારું કુળ મળે છે.

કન્યાદાન દેવાથી પરમેશ્વર સારો ધંધો તેને કુળ બદલ સૂઝાડે છે. એવે રસ્તે મેળવેલો પૈસો અયોગ્ય કામમાં કે દુરાચારમાં જતો નથી, પણ તેમાં દિન પ્રતિદિન વધારો થઈ અચળ રહે છે. સારો ધંધો કરી મેળવેલો પૈસો આખરે વધારે છે, અને સર્વ પ્રકારની શુદ્ધતા રાખી, સારે માર્ગે ધન મેળવવું; એ શુદ્ધતા મોટી ગણવામાં આવી છે. કારણ કે ધન મેળવવામાં જે ચોખ્ખો છે તે શુદ્ધ છે. માટે સારું ધન તથા કન્યાદાન કરનાર એ બંને શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.



## કન્યાવિક્રય અને તેથી થતા ગેરફાયદા.

દાન આપવાને ઉપર કશું તે પ્રમાણે એટલે પાત્ર પુરૂષ ( બ-હુલો, ધર્મિષ્ઠ, વગેરે સદ્ગુણ વાળાને ) ને ખોળી કંઈ બદલામાં લીધા વગર ધન, રત્ન, વસ્ત્રાભૂષણથી શુભગારી ઉપર દક્ષિણા સહિત કન્યાનો હાથ વરના હાથમાં સોંપવો; તેનું નામ આરે કન્યાદાન એથી ઉલટું-કન્યાવિક્રય એટલે કન્યાને વેચવી.

હાલ શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે કોઈ બાગ્યે કન્યાદાન દેવું હશે. હાલ જેઓ સારા ધરના અને કુળવાન કહેવાય છે. તેઓ પણ સો બસો રૂપિયા લેતા હશે. એમ કરવું સારા કુળવાનને હાયક નથી.

આતો બજારમાં માલ લેવા ગયા, ને તેનો ભાવ પૂછ્યો, તો કોઈ તેના વધારે પૈસા કહેશે, અને કોઈ ઠેકાણે ઓછું કહેશે. હવે આપણે ખુશી પડે ત્યાંથી થોડા અગર વધારે પૈસા આપી લઈએ. તેમાં લેનારે વેચાતો લીધો, અને દેનારે વેચાતો દીધો, એમાં કોઈથી ના કહેવાશે નહીં. તેના પેટે થોડા પૈસા લેનારે પણ કન્યાવિક્રય કર્યો કહેવાય, અને તેને પાપ પણ તેટલું જ લાગે છે. માટે તે ન કરવા વિષે આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

પૈશાચશ્ચાસુરશ્ચૈવ, નકર્ત્તવ્યૈકદાચન ।

અર્થ—પૈશાચ અને આસુરવિવાહ કદી પણ કરવા નહીં.

નિદ્રાવસ્થામાં કન્યાનું હરણ કર્યું હોય, તે પૈશાચ વિવાહ કહેવાય

શ્લોક.

જ્ઞાતિભ્યોદ્રવિણંદત્વા, કન્યાયૈચૈવંશક્તિઃ ।

કન્યાપ્રદાનંસ્વાચ્છંદ્યા, દાસુરોધર્મઽત્યતે ॥

અર્થ—જે જ્ઞાતિની અંદર મરણ પ્રમાણે કન્યાના પૈસા લઈ ખીજીને દેવી તેનું નામ કન્યાવિક્રય કરવો. તે આસુરવિવાહ કહેવાય.

ઉપર કહેલા બંને પ્રકારના વિવાહ અધર્મ કરનારા છે, અને તે કરવાની આપણા શાસ્ત્રમાં મના છે, અને તે ધણાજ નિંદિત છે, તે વિષે કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

બ્રાહ્માદિષુવિવાહેષુ, ચતુર્ષ્વેવાનુપૂર્વશઃ ।

## બ્રહ્મવર્ચસ્વિનઃપુત્રા, જાયંતેશિષ્ટસંમતાઃ॥

**અર્થ**—બ્રાહ્મ આદિ ચાર વિવાહથી ઉત્તમ પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. નિંદિત વિવાહથી નિંદિત પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. નિંદિત વિવાહની પ્રજા લૂલી, પાંગળી, અનેક અવયવની ખોટ વાળી, રોગિષ્ઠ, બળહિન, નપુંસક, ધર્મરહીત, પાપીષ્ઠ, એવી અનેક પ્રકારની પ્રજા ઉત્પન્ન થઈ કૃષ્ણને કલંક લગાડે છે. માટે કન્યાવિક્રય કરવાની આપણા શાસ્ત્રમાં સાફ ના પાડેલી છે.

હાલ દિવસે દિવસે કન્યાવિક્રયનો ચાલ ધણો વધતો જાય છે. માબાપો પોતાની નિરપરાધી બાળકીયોને બળદ, ગાય, ભેંસ, વગેરેના જમ જે સખસ વધારે રૂપિયા આપે તે લઈ જાય, તે મુજબ વેચે છે. તેમાં વિચાર નથી કરતાં જે મારી દીકરી જેને આપુછું, તેના પાસેથી મોંઘે માગ્યા પૈસા લઈછું, તો તે મારી દીકરીનું જ ધર ખાલી કરુંછું. તે ત્યાં જઈ શું આશે? વળી ગમે તેવા વરને એટલે નાનો હોય કે મોટો, ભણેલો કે અભણ, સદ્ગુણી કે દુર્ગુણી, તેનો જરા પણ વિચાર નહીં કરતાં જે વધારે રૂપિયા આપે તે પરણે, એ મુજબ હાલ ધણે ઠેકાણે થાય છે.

માબાપો દીકરીને તેમનાં સાસરીઆમાં જ્યારે ખાવા, પીવા, વસ્ત્ર વગેરેથી અનેક તરેહનાં દુઃખ પડતાં દેખે છે, તથા ઘરડા વર સાથે પરણાવવાથી થોડી મુદતમાં વર મૃત્યુ પામે છે, અને દીકરી રાંડે છે, ત્યારે પછી તેનો પિતા વિમાસણમાં પડે છે, પણ સ્વાર્થી માબાપોને આગળથી સૂંઝવું નથી, જે હું ઘરડા વરને દઈછું, તે જીલા વરસ જીવશે ! તથા દીકરીનું ધર પૈસાથી ખાલી કરુંછું, તો તે અંતે દુઃખી થશે. એવો વિચાર પહેલાંથી નથી કરતાં; પછી વિચાર્યે શું

થાય ?

દોહરો.

“જે મતિ પીછે ઉપજે, સોમતિ આગે હોય;  
કાજન બિનસે આપકો, ફુર્જન હસે ન કોય.”

પણુ એવો વિચાર કહી કાજનના માઆપો કન્યાનાં સંકટ સામું જોઈ કરતા નથી. પણુ ફક્ત દમડાના ઢગલાનોજ કયેછે. એમને માત પિતા નહીં સમજવાં, પણુ આ સંસારના શત્રુજ સમજવાં. પોતાની મતલબ સાધવામાં દીકરીના સુખનો ભોગ આપવાને જરાએ આંચકો આતાં નથી. અરેરે !! “જેને માઆપ ન સંભાળે તેને કોણ પાળે?”



“દીકરીને ગાય દોરે ત્યાં જાય”

એ કહેવત પ્રમાણે વધારે પૈસા આપે તેના હાથમાં દીકરીનો હાથ સોંપે, એતે માઆપ કહેવાય ? કન્યાને લીલામ કરી, લોભની શાંતિ કરનાર માતપિતાઓ આગળના કરતાં આજ ધણાં જોવામાં આવે છે, પણુ એ વિચાર તેમનો બહુજ દુષ્ટ છે દીકરાનું ઘર ભરવું, ને દીકરીનું ઘર ખાલી કરી દુઃખ દેવું, એ બહુ ભૂડું છે.

દીકરાને તથા દીકરીને સરખાં ગણવાં; કોઈ પણુ પ્રકારનો ત-કાવત રાખવો નહીં; તે વિષે આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

કન્યાપ્યેવંપાલનીયા, શિક્ષણીયાતુયત્નતઃ ।

દેયાવરાયવિદુષે, ધનરત્નસમન્વિતાઃ ॥

અર્થ—કન્યાનું પણુ દીકરાની પેઠે પાલણુ કરવું, તથા અતી મહેનત કરી શીખવવું, (સારી શીખામણુ આપી ભણાવી ગણાવી

સદ્ગુણી કરવી) અને ધન, રત્નની સાથે વિદ્વાન વરને આપવી. પણ હાલ તો તેનું રક્ષણ કરવાને બદલે ભક્ષણ કરવા જેવું થાય છે, અને સુખંડિતને શોધવાને બદલે કુર્કમી મળે, તો પણ દમડા સામું જોઈ દેવા ચુકતા નથી. અરેરે !! કેવો અન્યાય !

આ ચાલ નાની જ્ઞાતિમાં કન્યાનાં અછતને લીધે તથા પોતાના ધર્મશાસ્ત્રોમાં શું કહેલું છે, તેની અજ્ઞાનતાને લીધે, ઘણો જોવામાં આવે છે. પોતાના દેહથકી ઉત્પન્ન થયેલ જે વાહાલામાં વાહાલી દીકરી તેને જોઈ માગ્યા પૈસા લઈ તેના સુખ કુઃખનો વિચાર નહીં કરતાં વેચે છે. આ ધંધો ખરેખરો ગુલામ વેચે છે તેના જેવો છે. એ કામ કરનારને બહુ પાપ લાગે છે.

કન્યાવિક્રય કરનારને કેટલું પાપ લાગે છે, તથા એથી કેટલા બધા ગેરફાયદા છે, તે વિષે આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલું છે કે:—

જે કોઈ ગાયરૂપી પોતાની દીકરીને રૂપિયા લઈ બજારમાં જેમ કોઈ વસ્તુ વેચે, તેની પેઠે ધર્મ ઉપર નજર નહીં રાખતાં વેચે, તે પોતાની દશ પેઢીના પૂર્વજોને અધમ સ્થિતિએ પહોંચાડનારો તથા નર્કનો અધિકારી થાય છે.

વળી કહ્યું છે કે:—મનુ. શ્લોક.

સર્વાવયવસંપૂર્ણા, સુવૃત્તામુદ્રહેત્રરઃ ।

ક્રયક્રીતાચયાકન્યા, પત્નીસાનવિધીયતે ॥

અર્થ—પુરૂષે કાંઈ પણ ખોડ વગરનાં અને સુશીળા સ્ત્રીની સાથે લગ્ન કરવું. જે કન્યાના પૈસા આપીને વિક્રય કરેલી (વેચાતી લધેલી) છે, તે વિધિ પૂર્વક પત્ની નથી.

મનુ. અ. ૩ શ્લોક. ૫૨ માં કહ્યું છે કે:—

નકન્યાયા:પિતાવિદ્વાન્,ગૃહીયાચ્છુલ્કમળ્લવપિ।

ગૃહ્ણન્શુલ્કંહિલોભેન,સ્યાન્નરોપત્યાવિક્રયી॥

અર્થ—કન્યાના સમગ્ર પિતાએ આણું માત્ર પણ મૂલ ન લે-  
વું, અને જો લોભથી લે, તો એ માણસ છોકરાને વેચનાર કહેવા-  
ય. ૫૧ી કહ્યું છે કે; શ્લોક.

ગાયત્રીહરતેપાપં,ત્ર્યંબકેનાયુવદ્દતે ।

ઉભયંરુદ્રજાપ્યેન,નકન્યાહયવિક્રયૈ: ॥

અર્થ—ગાયત્રીનો જપ કરવાથી પાપ નાશ પામેછે, અત્યુંજય-  
નો મંત્ર જપ કરવાથી આયુષ્યનો વધારો થાયછે, અને રુદ્ર જપ કર-  
વાથી પાપનો નાશ થાયછે, અને આયુષ્યનો વધારો થાયછે, પણ  
કન્યાવિક્રયનું પાપ અને ઘોડા વેચવાનો ધંધો કરવાથી લાગેલું પાપ  
સુજે તેટલી ગાયત્રી અત્યુંજય, રુદ્ર કરો, દાન કરો, તીર્થ કરો,  
યજ્ઞ કરો, પણ વિક્રયનો લાગેલો દોષ કોઈ કાળે ટળતો નથી. તે તો  
નર્કનો અધિકારી બનાવેછે.

૫૧ી મનુ કહેછે કે:— શ્લોક.

આદદોતનશૂદ્રોપિ,શુલ્કંદુહિતરંદદન્।

શૂલ્કંહિગૃહ્ણન્કુસ્તેષ્છન્નંદુહિતૃવિક્રયમ્॥

અર્થ—શૂદ્રે પણ દીકરાને પરણાવીને તેનું મૂલ્ય ન લેવું જો-



ધ્યે, (તો પછી દિવસિતિ એટલે આજ્ઞાણ, ક્ષત્રી, વૈશ્યથી તો લેવા-  
યજ કેમ?) કારણ કે મૂલ્ય લેનારો કન્યાવિક્રય છાની રીતે કરેછે,  
એટલે છાનું રાખેછે. **શ્લોક.**

**સ્ત્રીધનનિતુયેમોહાદુપજીવંતિવાંધવાઃ ।**

**નારીયાનાનિવસ્ત્રાંવાતેપાપાયાંત્યધોગતિમ્ ॥**

**અર્થ—**જેઓ મૂર્ખાઇથી સ્ત્રી ધન ઉપર આગ્રહિકા કરેછે,  
તે પાપી માણસો નરકમાં જાય છે.

કન્યાવિક્રય કરનાર માતપિતાઓ આપણા શાસ્ત્રોમાં શું કહેલું  
છે, તેનો વિચાર નહીં કરતાં મોહાંધ થઈ ધર્મ ધર્મને ઠેકાણે મૂકી,  
પૈસા મારો પરમેશ્વર એમ વિચારી પોતાની નિરપરાધી બાળકીને  
કૂવામાં નાંખેછે. ને પોતે પણ નર્કના અંધારા આડામાં પડેછે. તે  
તેઓ નહીં સમજતાં પોતાનો ઘાત પોતાને હાથેજ કરેછે.

કન્યાવિક્રય કરવાથી કેટલું પાપ લાગેછે. તે ઉપર અંતાવ્યું. વ-  
ળી નીચમાં નીચ કામ કરનાર અંડાળ તેથી પણ તે કામ કરનાર  
હલકો ગણાય છે. તેનું દૃષ્ટાંત સાંભળો.

**દ્રષ્ટાંત.**

અસલના વખતમાં વિરમપુર કરીને કોઈ નગરી હશે. તેની  
પાસે તે ગામથી આશરે સાત ગાઉ ઉપર લક્ષ્મીપુર કરીને નાનું સ-  
રખુ ગામડું હતું. તે ગામમાં એક ગરીબ આજ્ઞાણ રહેતો હતો.  
ગામમાં આજ્ઞાણનું ઘર એકજ હતું. ફક્ત પોતે જે ભાઈ તથા પો-  
તાની સ્ત્રી તથા એક દીકરી ત્યાં રહેતાં હતાં. એક દિવસે પોતાનાં  
ઘરનાં બધાંએ મળી વિચાર કર્યો જે આપણી દેવગંગા હવે મોટી

થઈ. આપણા ઘરમાં પૈસા નેઈએ તેટલો નથી, માટે તેનો વિ-  
વાહ કોઈ પૈસાદાર સાથે કરીએ, એમ વિચારી એક દિવસ પોતાને  
ગામથી પાસેના વિરમપુર શહેર તરફ જવા નીકળ્યો. હવે જતાં  
જતાં ગાઉ ત્રાંગેકને આશરે શહેર રહ્યું, એટલે છેટે એક તળાવ દીઠું  
ત્યાં ગયો. જઈ દાતણ પાણી કરવાનો વિચાર કરી બેઠો. દાતણ  
કરતાં વિચાર કરવા લાગ્યો, કે મારી પાસે કાંઈ પણ પૈસા નથી.  
ઉલટું મારે માથે આડસો રૂપિયાનું દેવુંછે. દીકરી પરણાવું તો દો-  
ઢસો બસો રૂપિયા ખર્ચના પણ થાય. ચારસો પાંચસો રૂપિયા  
ઘરમાં હોય તો સાફ; એમ પંદરસો રૂપિયા હોય તો ઠીક. એવો પો-  
તાના મન સાથે વિચાર કરી ત્યાંથી ઉઠ્યો, ને આગળ ચાલવું શરૂ  
કર્યું. ચાલતાં ચાલતાં શહેરના દરવાજા પાસે આવ્યો. દરવાજામાં  
પેસતાં તેને ગાયના શુકન થયાં. પોતાને સારાં શુકન થયાં નેઈ  
મનમાં રાજી થયો. આગળ ચાલતાં પોતાની જાતિનાં ઘર હતાં, તે  
અકલામાં આવી પોતાનો કોઈ ઓળખીતો હશે, તેને ઘેર ઉતારો  
કર્યો. પછી પોતાના મનમાં જે વિચાર હતો, તે પાર પાડવા વરની  
શોધ કરવા લાગ્યો. તપાસ કરતાં પોતાથી જરા કુંજવાન બ્રાહ્મણ  
નેઈ સગાઈ કરી. ઘણા પૈસાની લાલચથી ૫૦) પચાશ વર્ષનો બીજ  
વર શોધ્યો. પોતે રૂપિયા પંદરસે કરાવેલા તેમાંથી પછાના રૂપિયા  
૭૫૦) સાડા સાતસોની થેલી ભરી પોતાને ગામ જવા નીકળ્યો. પોતે  
જમી બપોરે પછી ચાલેલ. રસ્તામાં ચાલતાં વિચારમાં પડ્યો, કે  
જે હું દિવસ છતાં ગામમાં જઈશ તો લોકો મારી નિંદા કરશે, માટે  
ચાલને રાત પડ્યા પછી જાઉં. એવો મન સાથે કરાવ કરી પેલું ત-  
ળાવ આવ્યું ત્યાં રૂપિયાની થેલી માથા નીચે મૂકી સુતો. થોડોવાર

યઈ એટલે એક ચંડાલણી શેહેર તરફથી આવતી હતી, તેને માથે માંસનો બરેલ સૂંડો હતો. તેણે વિચાર કર્યો જે હું આપ્પા દિવસની બૂખીહું, માટે ચાલ આ તળાવમાં રાંધી ખાઉં, એમ વિચાર કરી તળાવમાં જઈ બેઠી, અને આસપાસ તજવીજ કરી. તો હાડકાં પડેલાં તે ઉપાડી તેનો ચૂલો બનાવ્યો. કાંટા વગેરે લાવી બળતણ એકઠું કર્યું. રાંધવાને વાસણ નોંધ્યે, તે પાસે નહોતું. તેથી પાસે એક મરેલા કૂતરાની ખોપરી પડેલી દીઠી, તે ઉપાડી લાવી તેમાં પેલું માંસ રાંધવા ચડાવ્યું. હવે બધું તો માથું પણ માથે ઢાંકવાને નોંધ્યે તે પણ કોઇનું જીનું ખાસડું પડેલ હશે તે લાવી ઢાંક્યું.

આ બધી ચર્ચા પેલો સૂતેલો બ્રાહ્મણ જોયા કરતો હતો. તે બેઠો થઈ બોલ્યો અરે!! તું કોણ છે? તું જાતે કોઈ ચંડાલણી છે કે શું? તારો ચૂલો, વાસણ, ખાવાનું વગેરે અપવિત્ર છેજ, અને વળી આ જીનું ખાસડું લાવીને ઢાંક્યું!! પેલી ચંડાલણીએ જવાબ દીધો. મહારાજ!! આ તો મારો ખોરાક છે. તેને તમે કેમ વખોડોછો? એ ખાસડું મેં એટલાજ સારું ઢાંક્યું છે કે આ તળાવ પાસે માટી રસ્તો છે. માટે કોઈ અધમ કામ કરનારો. અહીં થઈ જાય, અને તેના પગની ધૂળ તથા પડછાપો મારા ખાવાના ખોરાક ઉપર પડે, તો તે મારે ( અપવિત્ર ) હરામ થઈ જાય. તે માટે મેં આ ખાસડું ઢાંક્યું છે.

બ્રાહ્મણે કહ્યું, અરેરે!! તારા કરતાં તે વળી કોણ વધારે પાપી અને અધમ હશે? ચંડાલણી બોલી મહારાજ! મારા કરતાં પણ વધારે પાપી અને અધમ પણ છે. જે માણસ પોતાની દીકરીનો પૈસો લઇને ખાય છે, તેને હું મારા કરતાં ઘણો અધમ અને

નીચકર્મ કરનારો સમજીશું. આટલું સાંભળતાંજ પેલો બ્રાહ્મણ ચુપ થઈ ગયો, અને વિચાર કરવા લાગ્યો, કે દીકરીનો પૈસો તે આ માંસ કરતાં પણ વધારે ભૂંડો ? અને ચંડાલણી કરતાં પણ હું વધારે નીચ ? અને અધમ લેખાઈ ? અરેરેરે ! ! કાળો કેર ! એવો મનમાં કલ્પાંત કરી, બ્રાહ્મણ તો તરત ત્યાંથી ઉડી પાછો પોતાના વહેવાઈને ઘેર ગયો. જતાંવેત પેલા રૂપિઆની થેલી છોડી વહેવાઈ પાસે દગલો કર્યો. આ જોઈ વહેવાઈ તો વિચારમાં પડ્યો કે આ શું ? તેને રૂપિઆ ઓછા પડ્યા હશે ? એમ વિચારી પેલા બ્રાહ્મણને કહ્યું તમને રૂપિઆ ઓછા પડ્યા છે કે શું ? એમ નહીં થાય. તમારે વધારે જોઈએ તો સો બસો રૂપિઆ લઈ જાઓ, પણ મારે ઘેરથી ભાગી સગપણ બીજે કરો તો અમારી લાજ જાય. માટે બીજાને ત્યાં કરશો નહીં. આ સાંભળી પેલો બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે બાઈ મારે તો તમારા રૂપિયા બિલકુલ જોઈતા નથી. મેં કાંઈ વધારે લેવાને રૂપિઆ પાછા આપ્યા નથી, પણ એક નીચ જાતની ચંડાલણીના વચન રૂપી બાણના બોધથી તમને તમારા રૂપિઆ પાછા આપ્યા છે. તમે તમારે સારાં લગ્ન જોવાની નફી કરી પરણવા સાફ વહેલા આવજો. હું કંકુને ચાંદણે ( કુબ્જાર્પણ ) કન્યા દઉં છું. મારે હવે દીકરીની બદામ સરખી પણ હરામ છે. એમ કહી પોતાને ઘેર આવ્યો, ને બધી વીતેલી વાત બાઈ તથા સ્ત્રીને સંભળાવી. થોડા દિવસ પછી જાન આવી એટલે પોતાની દીકરીને પરણાવી દીધી. તેમાં એક બદામ પણ તેની લીધી નહીં. આ વાતને થોડા રોજ થયા એટલામાં આ ચર્ચા આપ્યા ગામમાં ચાલી ને રાજને ખબર થઈ. તેથી બ્રાહ્મણને બોલાવી પૂછ્યું, તારે બ્રાહ્મણે જેવી

હતી તેવી બધી વાત કહી. એ સાંભળી રાજા ખુશી થયો, ને તેને શાખાશી આપી શરપાવ આપ્યો. ગામમાં ઢંઢેરો પીટાવી કહ્યું કે મારા રાજ્યની હદમાં રહી કોઈ માણસે કન્યાવિક્રય કરવો નહીં. જે કરશે તેને દેશપાર કરવામાં આવશે. એવી રીતે બંદોબસ્ત કરાવ્યો. હવે ઉપલા દૃષ્ટાંતથી જુઓ કે કન્યાવિક્રય કરવો એ કેવું નાંચ અને થાપ ભરેલું કામ છે.

કન્યાવિક્રય એટલે આસુરવિવાહ કરવાનું શુદ્ધને પણ આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલ નથી. તે શુદ્ધો એટલે કોળી, વાઘરી, વગેરેની સાતિ. હાલમાં તે સાતિની અંદર પણ એવો ધારો હોય છે, કે આટલાજ પૈસા લેવા દેવા તે ઉપરાંત કોઈ લે તો નાતનો ગુન્હેગાર થાય, અને નાત તરફથી તિરસ્કાર મળે. તેનાં કરતાં પણ ઊંચી સાતિઓમાં તો ભૂંડો રીવાજ છે. આતો જને જે ખુશીમાં આવે તેટલું લે દે છે. તેમાં નાત તરફથી તેને કોઈ જાતનું બંધન નથી. તેઓ તો જાણે આ ગુજરાત ચલાવવાનો ધંધો હોય નહીં ? તેની પેઠે થઈ રહ્યું છે. કેમકે પોતાને ઘેર દીકરી અવતરી એટલે જાણે હુંડી પાકી હોયની એમ સમજે છે. પરંતુ ભાઈઓ !! વિચારો, -એવા પૈસા લેવાથી શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે ખરું જોડું બંધાતું નથી, તથા શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે કેટલું પાપ ભાગે છે. વળી તેની અધમ પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે, એવું કહેલું છે. તે ધ્યાનમાં રાખી વિચારવું જોઈએ. વળી આ પ્રમાણે મેળવેલો પૈસો બહુ કાળ ટકતો નથી, તેમ સારાં કામમાં વપરાતો નથી, એમ જોવામાં આવે છે.

હાલ કેટલીક સાતિઓમાં વસ્તીનો ઘટાડો થતો જાય છે. તેનું આ એક મોટું કારણ છે. જેના ઘરમાં બે ચાર પુત્ર હોય, તેઓ

માંડ માંડ પેઠ બાળી પૈસા ભિગા કરી પરણ્યા હોય, તેમાં કોઈની નશીબ ભોગે સ્ત્રી મરી જાય, તો તે બિચારાનાં ભાગ્ય કરી વળ્યાં. એક વખત માંડ માંડ ઘણી મુશીબતે ઘર મંડાયું, તો કરી પરણવાની આશ્ચર્યે શી ? એ બિચારો તો રત્નળી રખડી આ સંસારમાં અને પોતાની સાતિમાં અવતરી જેવો આવ્યો, તેવો વાંદો રહી દુઃખી થઈ અવતાર પુરો કરે. આવા ચાલથી ઘણી સાતિઓમાં ઘણાઓના વંશ ગયેલા છે. જે ગામમાં જે સાતિનાં ઘણાં ઘર હતાં, તેમાં આજે તપાસ કરીશું તો ઘણાઓના વંશ આવાં કારણથી ગયેલા જણાશે, અને તેથી આગળનાં કરતાં આજે ઘણાં ઘર ઓછાં માલમ પડશે.

અરસપરસ સાટાંપાટાં કરી સામસામું કરવાનો રિવાજ ઘણી નાતોમાં છે. તે પણ તેવોજ પાપી અને હાની કરતા છે.

કોઈ એવો પ્રશ્ન કરે કે અમે દીકરીના પૈસા ન લઈએ, પણ પાછા અમે અમારા દીકરાને પરણાવીએ ત્યારે દેવા પડે. માટે તેનું શું કરવું ? તેનો એટલોજ જવાબ કે ભાઈઓ !! આપણા દીકરાનું શું થાશે ? તેનો વિચાર નહીં કરતાં ફક્ત એટલુંજ કરવું કે પોતાના દીકરાને ભણાવી ગણાવી સારા લક્ષણવાળા કરવાની ફિક્કર રાખવી. તો તે એમની મેળે સારા થઈ પરણશે. વળી સાતિમાં લેવાદેવાનો ચાલજ અંધ કરેલો હોય, તો પછી દીકરાના શા માટે આપવા પડશે. પરમેશ્વર સૌને આપી રહેછે. સારાં કૃત્ય કરનારનું સારુંજ કરશે. કોઈ પોતાની દીકરીના પૈસા લેછે, તેને પોતાના દીકરાને પરણાવતાં દેવા પડેછે, એટલે અહીં સરખે સરખું થઈ રહ્યું. પૈસાદાર યવાની આશા હોય તેતો અંધ પડી, પણ ઉલટું આ લક્ષણભંગુર દુનિઆમાં

જે પાપ મેળવ્યું તે પાછું ટળવાનુંજ નહીં. એવા પાપી પૈસા લઈ દીકરાને પરણાવવાનો વિચાર નહીંજ કરવો. તેના કરતાં દીકરો વાંઘે રહે તે સારું, જે પાછું પાપ ભોગવવું ન પડે. પાપી કર્મ કરી સુખ મેળવવા ઇચ્છવું એના જેવું એકે ભૂંડું નથી. એવે રહેતે મેળવેલું સુખ અંતે નાશકરતા થઈ પડેછે.

દુન્યાવિક્રયનું પાપી કામ કરનારાને પરમેશ્વર શિક્ષા બદલ અવળી ખુદ્દિ આપે છે, તે તેઓ જાણી શકતા નથી. હરામના પૈસા મળવાથી મોહીત થઈ જાણે છે કે આપણે હવે શી ફિકર છે ? ધંધો નહીં કરીએ તો પણ હરકત નથી. એવા એવા તુરંગ લાવી સારો ધંધો કરવાની દરકાર કરતા નથી, ને કરેછે તો તેવા પાપી માણસને પરમેશ્વર બરકત આપતો નથી. પણ પાપી પૈસાથી થએલી પાપ-ખુદ્દિથી બીજી દીકરી હોય તો તેપર ટાંપી ખેસી રહેછે, અને આવેલા પૈસા ખેડાં ખેડાં અયોગ્ય રીતે વાપરી ખાઈ જાય છે. છોકરો હોય તેને પણ પરણાવતાં માંએ માગ્યાં દામ દેવા પડે, અથવા ઇશ્વરી કૃત્યથી કોઈ જાતનું નુકસાન લાગે છે. નુકસાન એ અપરાધ રૂપ વૃક્ષનું ફળ છે. જેવું કૃત્ય કરીશું તેવું ફળ મળશે. એમ અનેક રીતે ખરાબ થઈ દરિદ્રી અવસ્થામાં આવે છે.

આવા ધણા દરિદ્રી અને નીચ કામ કરનારની સંગતની અસરથી જ્ઞાતિજનો આજસુ, સુસ્ત, પાપી ધંધા ઉપર આશરો રાખી પેટ ભરનારનારા થઈ જાય છે.

કહેવત છે કે:—“જેવું બીજ વાવીએ તેવું ફળ થાય” તે પ્રમાણે અધમ કર્મ કરનારાની પ્રેક્ષ પણ અધમ એટલે નીચ ખુદ્દિની, આજસુ, સુસ્ત, દરિદ્રી, પાપીધંધા ઉપર આધાર રાખી પેટ ભર-

નારી, લૂલી, પાંગળી, અભણ, અધર્મી, ને મૂર્ખ થતી જાય છે. એમ તેમનો દહાડે દહાડે વધારો થવાથી આખી જ્ઞાતિ અધમ થઈ હલકી થઈ જાય, એમાં નવાઈ નથી.

આગળ કહ્યું છે કે સહાયી વગર કોઈ પણ કર્મ શરૂ થઈ શકતું નથી. તેમ જી એ સંસારના સર્વ કર્મમાં સહાયી છે. યજ્ઞ યાગાદિક ધર્મનાં શુભ કામો જી સાથેજ થાય છે. જ્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોડું જોડાતું નથી, ત્યારે શુભ કામ એવી જી સાથે રાખી થઈ શકતાં નથી, ને થાય છે, તો તે ખરેખર કૃણ આપતાં નથી. હાલ કેટલાક કહે છે કે બાઈઓ ? આજે કળીયુગ છે. તેથી જ ધર્મ ક્રિયાઓ થાય છે, તે ખરાખર કૃણ નથી આપતી, પણ તેઓ એટલું નથી સમજતા કે આજે ક્રિયા કરનારા છે, તે ક્રિયા કરવાને લાયક નથી. કારણ કે તેમનાં અંતઃકરણ અનેક અધર્મીત કર્મના પાપરૂપી મેલથી ભરેલાં છે. માટે તે શું કૃણ આપે? જ્યાં પાપરૂપી ઘણો મેલ ભરેલ હોય, ત્યાં પુણ્યના કૃણ રૂપી સારો રંગ લાગતો નથી.

કન્યાવિક્રયનો પૈસો લઈ ધનવાન થવાની ઇચ્છા રાખવી તે ખોટું છે. એવા પૈસા લેનારની સ્થિતિ તરફ વિચાર કરશે તો બહુ ભૂંડી માલમ પડશે. તે આવે ત્યારે તો સારો લાગે પણ અંતે “ચાર દહાડાનું ચાંદરડું” તેના પોંઠે પાછું તેવુંને તેવુંજ. હલકું ધરમાં હોય તેને પણ તાણી જાય. કહેવત છે કે:—“એવો પૈસો તો બિલાડીનાં રૂપાંચાં જેવો છે.” એટલે તેના એકતા અનેક દેવા પડે છે.

“જોવે રસ્તે પૈસો આવ્યો હોય તેવે રસ્તે જાય” તે પ્રમાણે અધમ રસ્તે મળવેલો પૈસો સારે રસ્તે ભાગ્યેજ જાય છે. તેવો પૈસો કુર્ચસન, વેશ્યા, ચોરી, લૂટ, અને દીકરાને પરણાવતાં દેવા પડે, ધરમાંથી કોઈની જી મરી જાય તો તેને ફરી પરણાવવામાં બેસે,



અયોગ્ય રસ્તે જાવા પીવામાં, કોઈ અચાનક કારણ વરો આવી પડે તેમાં; એમ અનેક રસ્તે જવાનો માર્ગ કરી ધરતા પૈસા શીખે બ્યા-જમાં તાણી જાય છે. એવો પૈસો સ્થિર થઈ ધરમાં રહેતો નથી. માટે એવા કામ કરનારા અને એવા પૈસા એ બંને અદ્ધમ છે.

એવા પૈસા તરફ જરાપણ નજર નહીં રાખતાં શુદ્ધ રીતે પૈસો મેળવી શુદ્ધતા પ્રાપ્ત કરો. સારે માર્ગે મેળવેલું દ્રવ્ય આખરે વધારે છે, તેમ કુમાર મેળવેલું દ્રવ્ય એજ લગાડે છે.

મનુ. અ. ૫ શ્લોક ૧૦૬ માં કહ્યું છે કે:—

સર્વેષામેવશૌચાના, મર્થશૌચંપરંસ્મૃતમ્ ।

યોર્થેશુચિ:સહિશુચિ, નમૃદ્વારિશુચિ:શુચિ:॥

અર્થ—સર્વે પ્રકારની શુદ્ધતા તથા ઓખખાઈમાં મારે માર્ગે ધન મેળવવું, એ શુદ્ધતા માટી ગણવામાં આવી છે. કારણ કે ધન મેળવવામાં જે ઓખખો છે તે શુદ્ધ છે. માટીને પાણી લઈને જે હાથ શુદ્ધ કરેછે તેનેજ ઓખખો ન ગણવો.

ગમે તે પ્રકારે દ્રવ્ય મેળવવું એવો નિશ્ચય કદી પણ કોઈએ ન કરવો. પોતાના અસહ્ય ધર્મ પ્રમાણે વિચારી ચાલવું. કહ્યું છે કે:—

શાર્દુલવિક્રીડિતવૃત.

દુત્કામોપિજરાશોપિશયિ, લપ્રાયોપિકષ્ટાંદશા,

માપન્નોપિવિપન્નદીધિતિર, વિપ્રાણેષુગચ્છત્સ્વપિ;

મત્તેભેદ્રવિભિન્નકુંભદલ, નગ્રાસૈકબદ્ધસ્પૃહ;

કિંજીર્ણતૃણમત્તિમાનમહ, તામગ્રેસરઃકેસરી. ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ એજ વૃત્તમાં

“ભૂખ્યો હોય અને જરાયિ કૃષયૈ, શીથીલ તે કાંપયે;  
આપતિ નડતાંજ તેજ સિંહુયૈ, કાયા તજ ચાલયે;  
તોયે જે શુર હસ્તિ કુંભસ્થજનું, ખાનાર છે માંસ તે;  
ખાશે કેશરી કેમ જીર્ણ તૃણને, મૂકી મહત્તા છતે.”

અર્થ--ગમે તો ભૂખ અને ઘડપણથી કુખજો થયો હોય, તેનું શરીર કમજોર થઇને કાંપવું હોય, ગમે તેવી પેદના સહન કરવાની વખત આવે, સધળું તેજ હણાઈ જાય, ગમે તો ઘડીકમાં પ્રાણરહિત દેહ થઈ જાય, પણ જે કેસરી સિંહ હાથીના કુંભસ્થજનું માંસ ખાનારા છે, તે પોતાની મહત્તા મૂકી જીર્ણ એવું જે ઘાસ તેનું ભક્ષણ કરતા નથી.

તેનાજ પૈઠે હે મહાન આર્ય પુત્રો !! તમે પણ તમારી અસલ મહત્તા વિષે વિચાર કરો, “ડાયાં તે સાયાં ને પોથાં તે થોથાં” એમ ન ઠરાવો.

આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં શું કહેલુંછે, તેના સામી નજર કરો; તેમાં કેવી રીતે ને કેવું દ્રવ્ય મેળવી ખાવું, કહ્યુંછે તે તપાસો; આહું શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ દ્રવ્ય મેળવી અખાજ ખાવું એ બહુ ખોટુંછે. ગમે તો તેના વિના ભલે ભૂખ અને ઘડપણથી કુખજા થઈએ. ભલે શરીર કમજોર થઈ કાંપવા લાગે, ભલે અનેક તરેહનાં દુઃખ આવી પડે, ભલે સધળું તેજ હણાઈ જાય, ભલે ઘડીકમાં પ્રાણરહિત દેહ થઈ જાય, અને ભલે ભિક્ષા માગવી પડે, એ બધું સારું પણ સાચો

અસલ ધર્મ મૂકી પાપ મળવવું એ ભૂંડું છે; જે પાછું સદાકાળ ન-  
ડ્યાજ કરે. અંતે “ધર્મે જય” અને “પાપે ક્ષય” ॥ એ પ્રમાણે થયા  
વિના રહેજ નહીં. માટે પહેલાંથી વિચારવું તે સાચું કહેવાય.

ઉત્તમ પુરુષોએ હરેક કામ કરતાં પહેલાં વિચારવું જોઈએ.  
વિચાર્યા વિના જે કાર્ય થાય છે, તે અંતે દુઃખ કરતા થઈ પડી પા-  
છળથી પરતાવો ઉત્પન્ન કરે છે. તે વિષે કહેલું છે કે:--

### માલિનીવૃત્ત.

ગુણવદગુણવદ્વા, કુર્વતાકાર્યમાદૌ ।

પરિણતિરવધાર્યા, યત્નતઃપંડિતેન ।

અતિરમસત્કૃતાનાં, કર્મણામાવિપત્તે ।

ભવતિહૃદયદાહી, શલ્યતુલ્યોવિપાકઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ--ગુણવાળું કે ગુણ વિનાનું કામ કરવું તે પહેલાં પંડિતે  
પ્રયત્નથી તેના પરિણામનો નિશ્ચય કરવો. કારણ કે વિચાર્યા વિના જે  
કાર્ય થાય છે, તેનું ફળ મરણ સ્વધી શલ્યતા સરખું હૃદયને દાહ કર-  
નારું થાય છે. અરેરે!! કંપ્યાના પૈસા લઈ “લાકડે માકડું વળ-  
ગાડી દેવું” એ શું ખેદ કરતા ને હૃદયને દાહ કરતા નથી? છે. આવા  
અધર્મના પૈસા લઈ પોતાનો ખરો ધર્મ, જે અંતે આલોક ને પરલોક  
બંને ઠેકાણે સાથે આવે છે, ખીજી કાંઈ સાથે આવવું નથી, એવો  
અમૂલ્ય ધર્મ ખોવો, એના જેવું ખીજું કાંઈ ભૂંડું નથી. તે વિષે વિ-  
દુરનાતિમાં કહેલ છે કે:--

શ્લોક.

અપ્રશસ્તાનિકાર્યાણિ, યોમોહાદનાતિષ્ઠતિ ।

સતેષાંવિપર્યશ્નંશાદ્, ભ્રૂયતેજીવિતાદપિ ॥ ૧ ॥

અર્થ--જે મોહથી નિંદા કરવા યોગ્ય કામ કરેછે તે, તે કામના વિપરીતપણાના દોષવડે જીવિતથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે. વળી વિદુર-નીતિમાં કહ્યું છે કે:--

શ્લોક.

કર્મણાંતુપ્રશસ્તાના, મનુષ્ટાનંસુસ્વાવહં ।

તેષામેવાનનુષ્ટાનં, પશ્ચાત્તાપકરંમતં ॥ ૧ ॥

અર્થ--જે કાર્ય વખાણવા યોગ્ય છે. તે કરવાથી મુખ થાયછે. જો તેવાં વખાણવા યોગ્ય કાર્ય નથી થતાં. તો તેથી પશ્ચાત્તાપ થાય છે, અર્થાત્ નિંદીત કાર્ય પશ્ચાત્તાપ કરાવનારાં છે.

વળી વિદુરનીતિમાં કહ્યું છે કે:--

શ્લોક.

અન્યોધનંપ્રેતગતસ્યમુક્તે, વયાંસિચ્છાગ્નિશ્ચશરીરધાતૂન્ ॥

દ્વાભ્યામૃયંસહગચ્છત્યમુત્ર, પુણ્યેનપાપેનચચેષ્ટમાનઃ ॥

અર્થ--મરી ગએલા માણસના ધનને બીજા લોગવે છે, અને તેના શરીરને પક્ષીઓ ફોડી ખાય છે, અથવા તો અગ્નિ બાળીને રાખ કરી નાંખે છે; પુણ્ય અને પાપથી વીંછાએલો તે પુણ્ય અને

પાપ એ ખેતી સાથે પરલોકમાં જાય છે. (ધન કે શરીર, પુત્ર, સ્ત્રી, આદિ બીજું કંઈ સાથે જતું નથી.)

શ્લોક.

અગ્નૌપ્રાસ્તંતુપુરુષં, કર્માન્વેતિસ્વયંકૃતં ।

તસ્માત્તુપરુષોયત્તા દુર્મસંચિનુયાચ્છનૈઃ ॥

અર્થ — અગ્નિમાં જેનું શરીર નાશ થયેલું છે. એવો પુરુષ (જીવ) પોતાનાં કરેલાં કર્મને અનુસરે છે. અર્થાત્ જેવાં કર્મ કર્યા હોય તેવાં ફળ ભોગવે છે. માટે હે ભાઈઓ ! ધીરે ધીરે મહેનત કરીને ધર્મને વધારતાં જવો; અર્થાત્-કલ્યાણકારક કામ કરતા રહેવું. કામથી, ભયથી, લેભથી, કે જીવવાના હેતુથી, પણ કોઈ દિવસ પોતાનો અરો ધર્મ છોડવો ન જોઈએ. જે માયાથી મોહિત થઈને એવાં કુષ્ટ કામ કરેછે, તે વિષે ગીતામાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

નમાંદુષ્કૃતિનોમૂઢાઃ પ્રપદ્યંતેનરાધમાઃ ।

માયયાપહૃતજ્ઞાના આસુરંભાવમાચ્રિતાઃ ॥

અર્થ—માયાવડે જેનું જ્ઞાન નાશ થયેલું છે. એવા અને અસુરના ભાવને પામીલા નહારા કર્મ કરનારા, મૂઢ, અધમ પુરુષો મને પામતા નથી. એવું શ્રી ભગવાને કહેલું છે.

વિદુરનીતિમાં કહ્યું છે કે:—

શ્લોક.

નૈમંહંદાંસિવૃજિનાત્તારયંતિમાયાવિનંમાયયાવર્તમાનં ।

નીડંશકુંતાઈવજાતપક્ષારઘ્નંદાંસ્યેનંપ્રજહંત્યંતકાલે॥

અર્થ—માયામાં ખૂડેલા અને માયાથી વર્તનારા પુરુષોનો પાપ થકી વેદ ઉદ્ધાર કરતા નથી, એ વેદનો પાંખોને પ્રાપ્ત થએલા પક્ષી-એ જોમ માણાનો નાશ કરી નાંખે છે, તેમ તે માયાથી પુરુષોનો અંતઃકાળે નાશ કરે છે. માટે મનુષ્યે કેવી રીતે વર્તવું તે વિષે ભર્તૃ-હરીએ કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

દિવસેનૈવતત્કાર્ય, યેનરાત્રૌસુખંવસેત્  
અષ્ટૌમાસેનતત્કાર્ય, યેનવર્ષસુખંવસેત્  
પૂર્વેવયસિતત્કુર્યા, યેનવૃદ્ધઃસુખંવસેત્  
યાવદ્જીવેનતત્કુર્યા, યેનામુત્રસુખંવસેત્.

અર્થ—દિવસે એવું કરવું કે જેથી રાત્રે સુખથી સુવાય, આઠ માસ એવું કામ કરવું કે જેથી એકમાસ સુખમાં જાય, પહેલી અવસ્થામાં એટલે જીવાનીમાં એવું કામ કરવું કે વૃદ્ધાવસ્થામાં સુખથી રહેવાય, અને જીવતાં સુધી એવું કામ કરવું કે જેથી દેહ છોડ્યા પછી પરલોકમાં સુખમાં વસાય.

ક્રૂપર કહેલાં મહાત્મ પુરુષોનાં વચનો આ લોક ને પરલોક બંને કેકાણે સુખી થવાનો માર્ગ બતાવે છે. તો જોએ પોતાની ચડતી કળા થવાની ઈચ્છા રાખતા હોય, તેમને તે અવશ્ય ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે.

માટે હે ભાઈઓ ! વિચારો કે હાલ જે માયાથી વર્તવાનું સૂચ્યું છે. એ અરેખર નાશ થવાનાં ચિન્હ સમજવાં. “વિનાશ કાલે વિપરીતબુદ્ધિઃ” એ પ્રમાણે થયું છે, તો હવે આમને આમ ક્યાં સુધી જીંધ્યાં કરીશું ? હવે જાગો !! રે જાગો ને જુઓ ?

આ ફુનિઆની અંદર પૈસો મળવાવાને ધંધાની ક્યાં ખોટ છે? જ્યાં સુધી કન્યા વિક્રયનો પાપી પદસો લેવાની ઈચ્છા હશે, ત્યાં સુધી પરમેશ્વર સારી જીદ્દિ આપી સારો ધંધો સુજડનારે નથી, એ નફી સમજવું.

જુઓ કેટલીક સાતિમાં કન્યાવિક્રયનો ચાલ નથી, તો તેનું ગુજરાન નથી ચાલતું? તેઓની સ્થિતિ તરફ નજર કરો ! તેમને પરમેશ્વરે સારા કામથી સારી જીદ્દિ આપી કેવી સારી સ્થિતિ કરીછે, અને તેઓ કેવા સુખી અને સૌથી ચડીઆતા ગણાય છે. એ સૌ સજ્જનો જાણેછે. છતાં તે તરફ વિચાર નહીં કરતાં આંખઆડા કાન કરી ધર્મ ધર્મને ડેકાણે મૂકી ગાડરીઆ પ્રવાહની પેઠે ચાલ્યા જવું, એ અરેખર અફસોસ ક્યાં જેવુંછે. જ્યાં સુધી એ દુષ્ટ ચાલ હશે, ત્યાં સુધી તે મનુષ્યનું કે તે સાતિનું ભલું થાય એ ધારી શકાતું નથી. અરે યવનલોકો જેવા કે ધણા ખરા સુસલમાન, પારસી, ક્રિશ્ચિયન કાંઈ દીકરીઓ વેચી તમારી પેઠે પદસા લેતા નથી. તેઓથી પણ તમે આર્થો ગયા !! અફસોસ !! અફસોસ !!

દીકરીને પરણાવતી વખતે સારાં લગ્ન જોવાવાનો રિવાજ છે. તે એટલા સારે કે જોડું સુખી રહી આનંદમાં દિવસ ગુજારે, પણ તેની સાથે એટલું નથી વિચારતા કે તેને ખરું સુખ તો સારો જમાઈ ને ઘરમાં આવવાને હશે તો મળશે. જમાઈના ઘરમાંથી પૈસો ઉસરડી લઈએ, ને પછી સારું મુહૂર્ત પૂજાવીએ જે તે સુખી થાય.

પણ તેથી તે ક્યાંથી સુખી થાય ? કુઃખનું મુહૂર્ત તો પૈસા લઈ પે-  
હેલાંથીજ કુર્યું છે. પછી એવો ખોટો ઢોંગ દેખાડવો, એ ક્યા ડહાપ-  
ણની રીત ? માંહે કહેવું એમ નથી કે મુહૂર્ત ન જોવાં, તે જોવાં,  
પણ પહેલું ખરું જોવાનું એ કે સારો જમાઈ, ને તેના ઘરમાં ખા-  
વાનું, પછી બીજી વાત કરવી એ વાજબી છે.

કન્યાવિક્રય કરવા વાળા કન્યાદાન દેવાને ખેસે છે. તે વાજબી  
જોઈએ તો ખરું નથી. કારણ તેણે ક્યાં ખરું કન્યાદાન લીધું છે ?  
તેણેતો વિક્રય કરેલો છે, માટે તેનું દાન દેવું આ કેકાણે ક્યાં રહ્યું ?  
ને પછી કન્યાદાન દેવાનો ઢોંગ કરવો, એવો ખાવાના રૂપિયા લીધા  
છે, એવું જોયો જાણતા ન હોય, તે સમજાઓને તેમજ પરમેશ્વ-  
રને છેતરી તેના અમણા ગુનેગાર થવા જોઈએ.

એક નાગર ગાગર ભરાય એટલા રૂપિયા લઈને પછી કન્યા  
દાન કરવા બેઠો, ત્યારે ગોરે કન્યા દાનનો સંકલ્પ કરાવીને કન્યાદાન  
આપાવ્યું. પછી કન્યાના આપ પાસે કહેવરાવ્યું કે “મયાદત્તા” એ કન્યા  
દાન કર્યું. પછી કન્યાની મા પાસે કહેવરાવ્યું કે “મયાપિદત્તા” એ પણ ક-  
ન્યાદાન કર્યું. પછી ગોરે વરને કહ્યું કે તમે કહો કે “મયામતિર્ગૃહીતા” એ  
કન્યાદાન લીધું. ત્યારે વરે ગોરના કાનમાં કહ્યું કે “બંદા ખરીદ કરેકે  
લેત્તા” જુઓ એનું નામ કન્યાદાન કહેવાય નહીં, પણ કન્યા વેચી  
કહેવાય.

દીકરીના મામાપો તેના ઘરમાંથી પૈસા ઉસરડી લે છે. તેથી  
તે બિચારીને રોટલા ખાવાના પણ વખતે સાંસા પડે છે. દીકરીનો  
ઘણી ઘણા વર્ષ કુઃખ વેઠી માંડમાંડ થોડા પૈસા પેટ ખાળી ભગા  
કર્ચા હોય, ને થોડા કરજે લઈ મુશીબતે પરણે. હવે જોના કરજે પૈ-



સા લીધા હોય, તેને પણ દેવા પડે, તથા તે મળવવાને પેટમાં પૂરો રોટલોએ નહીં ખાતાં દુઃખ વેડી પૈસા ભિજા કરવાનો વિચાર કરે, તેમાં વળી છોકરાં છૈયાં થઈ પડે. જ્યાં બિચારાં સ્ત્રી પુરુષ કરજ પૂરું કરવામને પોતાનું પેટ ભરવાનું કરવામાં રાત દિવસ ઊંઘતાંએ ન હોય, ત્યાં વળી છોકરાંનું પેટ ભરવાનું માથે આવી પડે, એમ ચારે તરફની આધીથી તેઓ ધણાંજ દુઃખી થઈ સંસાર ઉપર કં-ટાળો લાવે છે. ને દીકરાને તેનો ધણી નિસાસો નાંખી કહેશે, કે આ બધું દુઃખ તારાં માઆપના પ્રતાપથી છે. મારી પાસેથી પૈસા લેવામાં પાછુંવાળી જોયું નથી. એવાં એવાં સાસરીઆનાં તથા ધણીનાં મેણાના મારથી, તથા પોતાને પડતાં દુઃખથી, તે બિચારો નિસાસો નાંખી હાય, હાયના પોકાર કરી માઆપને વારંવાર ભુંડા આપ દેછે, ને કહેછે માઆપે પોતાનો સ્વાર્થ તાકી મારાં સુખ દુઃખ તરફ કાંઈ વિચાર રાખ્યો નથી. અરેરે!! એમનું ભુડું થજી. આવા આવા હાય, હાયના પોકારથી જીને આપ દેછે, તેનું ભુડું થઈ જતાં વાર લાગતી નથી. તે વિશે આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રમાં લખેલું છે કે;—

મનુ. શ્લોક.

શોચંતિજામયોયત્ર, વિનશ્યત્યાશુતત્કુલં॥

નશોચંતિતુયત્રૈતા. વર્ધતેતદ્વિસર્વદા॥

અર્થ—જે કુળમાં સ્ત્રીઓ દુઃખથી શોકાતુર રહેછે. એ કુળનો જલદીથી નાશ થાયછે, અને જે કુળમાં સ્ત્રીઓ પ્રસન્ન રહેછે. એ કુળ હમેશાં વધતું જાયછે. અથવા ઊંચું થાયછે. વળી મનુરમૃતિમાં કહેલું છે કે;—

શ્લોક.

જામયાયાંતિગેહાનિ, શપંસ્યપ્રતિપૂજિતાઃ॥

તાનિકૃત્યાહતાનીવ, વિનશ્યંતિસમંતતઃ॥

અર્થ—શ્રીઓ જોને દુઃખથી હાય, હાય, ધત્યાદિ શબ્દોવડે આપ દેહે તે ગૃહસ્થોનું કુટુંબ સર્વ પ્રકારે નીચું પડીને જલદી નાશ પામેછે. જેમ કૃત્યા એટલે કાંઈ ન કરવાની ક્રિયાઓથી કુળનો નાશ થાયછે, તે પ્રમાણે. મોટે જ લોકો પોતાના કુટુંબની ચડતી કળા થવાની ધમ્મજા રાખતા હોય, તેમણે પોતાની પુત્રીને વસ્ત્રાભૂષણથી કે અન્ય વગેરે પદાર્થોથી દુઃખી થવા દેવી નહીં.

શ્રીઓને રાજી રાખવી, એવો ધર્મ કેટલીક બ્રાહ્મણોની સાતિમાં આજ પણ છે, આપણે વિચારવું જોઈએ કે આપણે ઉત્તમ શ્રદ્ધિઓના વંશજો છીએ. એ તરફ વિચાર કરી બ્રાહ્મણોનો ખરો ધર્મ જોડવો ન જોઈએ. દુઃખ પેડીને પણ ધર્મનું રક્ષણ કરવું. શું કરવાને બ્રાહ્મણનો શ્રેષ્ઠ અવતાર મળ્યો છે! તે વિચારો! તે વિશે મનુસ્મૃતિમાં કહેલું છે કે:—

શ્લોક.

ઉત્પત્તિરેવવિપ્રસ્ય, મૂર્તિર્ધર્મસ્યશાશ્વતીઃ॥

સંહિધમાર્થમુત્પન્નો, બ્રહ્મભૂયાયકલ્પતેઃ॥

અર્થ—બ્રાહ્મણનો જન્મ એજ કોઈ ધર્મનો અખંડ અવતાર છે. કારણ બ્રાહ્મણ ધર્મને અર્થ તથા મોક્ષે પહોંચાડવાને અર્થ ઉત્પન્ન થયેલા છે.

## શ્લોક.

ब्रह्मणोजायमानोहि, पृथिव्यामधिजायते॥

ईश्वरसर्वभूतानां, धर्मकोषस्यगुप्तये॥

અર્થ—આત્માણુ જન્મેછે ત્યારથીજ તે પૃથ્વી ઉપર એજ ગ-  
ણાયછે. સર્વે પ્રાણીઓનો એ ઉપરી છે. ધર્મ રૂપી ભંડારનું રક્ષણ  
કરવાનું કામ એને સોંપેલું છે.

ઉપર લખેલા એ શ્લોક વાંચીને તથા સાંભળીને મનમાં વિ-  
ચાર કરો કે આપણે કોણ છીએ ? શું કરીએ છીએ ? અને શું કર-  
વું જોઈએ ? હે રૂપિપુત્રો વિચારો તમારો મહિમા કેવો છે. હાલતો  
“વાહાર ત્વાયીજ ધાડ” “વાડ વેળાને સ્વાય” એવું થાયછે.

આત્માણુ ધર્મરૂપી ભંડારનું રક્ષણ કરનાર પોતેજ તે ભંડારને  
તોડી આવાં કન્યાવિક્રય જેવાં અવળાં કૃત્ય કરશે, તો પછી તેમનો  
દાખલો લઈ નીચા વર્ગના લોકો કરે, એમાં નવાઈએ શી ?

કહેવતછે કે:—“દીવાની પાછળ અંધારું” તેના પેઠે આત્માણુ-  
ના આપદાદાઓ મહા પ્રતાપિ થઈ લોકોને નીતિને અને સદાચરણને  
રસ્તે ચલાવવાને અનેક મહાન ગ્રંથો ગુંથી પોતે તેમાં કહ્યા પ્રમાણે  
ચાલી પોતાનો દાખલો બીજાઓને દેખાડી સારે રસ્તે ચલાવવાને  
અહોનિશ પ્રયત્ન કરતા. એવાં એવાં અનેક સર્વોત્તમ કાર્યોમાં મં-  
ડ્યા રહેવાને લીધે, તેઓ સર્વથી એજ ગણાઈ ગયા. તેના પુત્રો  
આજે પોતાના પવિત્ર આપદાદાઓની ખરી વડાઈ જોડીદષ કૌનિષ્ઠ  
કર્મ આદરી નીચ કામ કરનારની પંક્તિમાં આવતા જાયછે. ખરે !!  
પરમેશ્વરની ગતિ ન્યારી છે. અસ્તોદયનું ચક્ર કોઈને પણ જોડવું ન-

થી. જેઓના વડીલોની સદક્રિતિ પગથીએ ચડી ઠેક શીખર સુધી જઈ પહોંચેલી, અને જેની કીર્તિના કિરણોએ ચોતરફ ફેલાવ કરી આખી પૃથ્વીમાં પ્રકાશ કરી મૂકેલ, અને જેના ગુણ-નું ગાયન પ્રાચીન અને અર્વાચીન લોકો નિશ્ચિન ગાયા કરતા, ને ગાયા કરેછે. એવા પ્રખ્યાત ઉત્તમ રૂપિઓના બાળકો આજે અ-સાનતાની અંધારી આવવાથી શ્રેષ્ઠ કર્મ જોડી કનિષ્ઠ કર્મ ગ્રહણ કરવાને લીધે તેઓની સત્કીર્તિ ધીરે ધીરે પગથીએ પગથીએ શીખર ઉપરથી ઉતરવા માંડીછે. તે એટલે સુધી આવીછે, કે સાવ નહીં જેવી થવાનાં ચિન્હ દૃષ્ટિએ દેખાવ આપેછે, અને હજી નહીં એ-તતાં એમજ ચાલ્યા કર્યું, તો આગળ જતાં શું થશે? એ કહી શકા-તું નથી.

જેજે સ્તુતિઓની અંદર આવો નુકશાનકારક ખરાબ રિવાજ હોય, તે શોધી તપાસી દૂર કરવા. જે સદ્ગૃહસ્થો આગેવાન થઈ પ-રોપકારાર્થે ઉપાડી લેશે; તો તેમનાં નામ પણ સ્વસ્તુતિમાં અચળ રહી જવાનાં એ નક્કી. કદી શરૂ કરેલાં કામમાં વિઘ્ન આવી પડે, પણ હિમતથી કરે જવાથી ધારેલ મનોર્થ સફળ થઈ જવની દૃઢતા ફરકા-વશે. કહેલુંછે કે:—

શ્લોક.

યથાયથાહિપુરુષઃ કલ્યાણેકુસ્તેમનઃ॥

તથાતથાસ્યસર્વાર્થાઃ સિદ્ધંતેનાત્રસંશયઃ॥

અર્થ—જેમ જેમ માણસ કલ્યાણકારી કામ કરવામાં મન લગા-ડતું જાયછે, તેમ તેમ તેના સઘળા મનોર્થો સિદ્ધ થતા જાયછે. એ

નિઃસંદેહ છે. કન્યાવિક્રય નહીં કરતાં સુસોએ તે કુચાલ દૂર કરવા. સારા ધારાઓ બાંધવા, અને જ્ઞાતિ જનોને સમજાવી તેમાં ભિળવવા. ધારા પળાવવાને અથવા બાંધવાને જે જે આગેવાનો હોય, તેમને પણ એટલી વિનંતિ છેકે જે એ ધારા પાળવા ખુશી હોય તેમની કષ્ટલાત લઈ સમાનતા રાખી તેઓને તેમાં દાખલ કરવા જોઈએ. એમ થવાથી ખુશીની સાથે સૌ એ તરફ વળશે, અને તેથી જે કુષ્ટ કન્યાવિક્રયનો ધારોછે તે દૂર થશે.

વળી એ કામ પાર પાડવાની ઇચ્છા વાળાઓએ એ ધારામાં ભળનારાઓનો વધારો થવામાં જેને જાતની ખામીઓ અને અડચણો લાગતી હોય તે દૂર કરવી જોઈએ.

હરકોઈ એવા ધારાની મંડળીના મુખ્ય મેંબરો તથા બીજા મેંબરો અંદર અંદર સંપથી, સમભાવથી, અને અપક્ષપાતપણેથી વર્તે તો તે મંડળી દિવસે દિવસે આબાદ થયા વિના રહેજ નહીં. માટે એ વાત ધારા બાંધનારાઓએ ખૂબ લક્ષમાં રાખવી.

કેટલાક એમ સમજેછે, કે જે માણસો ઈચ્છ કુળમાં દીકરી દે, તેને આખર મળે; તથા એ સારો કહેવાય, પરંતુ હાલ ઈચ્છકુળ એનો અર્થ તો થોડાજ સમજેછે. તેઓ એમ સમજે છે કે જેઓના આપદાદા ઈચ્છ કુળના કહેવાતા હોય, તેના પુત્રો તે ઈચ્છ કુળનાજ કહેવાય. પછી તેઓ ગમે તેવી નઠારી સ્થિતિમાં ને ગમે તેવા નઠારાં કર્મ કરનારા હોય, તો પણ તેમના આપદાદાના નામ પરથી તેમને ઈચ્છકુળના ગણીને તેને પુત્રી દેછે, પરંતુ ખરે ઈચ્છ કુળ કોને કહેવું, અને ઈચ્છકુળ કહેવાનું કારણ શું? તે થોડાજ માણસો સમજેછે.

અસલ જેઓ વિદ્વાન, ડહાપણ વાળા, અને સદાચરણી હતા, તેમનેજ ઈચ્છ કુળના ગણ્યા હતા; અને તેથીજ તેઓને કન્યા દેતા

હતા. માટે પ્રથમ ઊંચકુળમાં કન્યા દેતા એ સંભવિત હતું, અને હાલ પણ તેવા કોઈ ઊંચ કુળના સારા માણસને કન્યા આપવી એ વાજબી છે, પણ હાલતો કેટલાક ઊંચકુળના કહેવાતા છતાં સારા ગુણવાનુ કે વિદ્વાન થોડાજ હોયછે, તો પણ તેને કન્યા દેછે એ બહુ ખોટું છે. તે અંતે દુઃખકરતા થઈ પડેછે. કન્યાવિક્રય કરીને રૂ.૧૦૦) આડસે લે, તોપણ ઊંચા તે ઊંચા, વળી જે કન્યાનું મોસાળ આપણી નાતમાં ન હોય, એવી કન્યાને પરણે, તો પણ ઊંચા તે ઊંચાજ ગણાયછે. એવો ચાલ પ્રથમ નહોતો. સદ્ગુણ વિના ઊંચકુળ ટકી શકતું નથી. તે વિશે આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલછે કે:—

શ્લોક.

નજારજાતસ્યલલાટશ્રંગમ્॥

કુલપ્રસૂતસ્ય નપાણિપદ્મં॥

યદાયદામુંચાતિ વાક્યત્રાણં॥

તદાતદાજાતિ કુલપ્રમાણં॥

અર્થ—બલિચારી પુરૂષ કે સ્ત્રીથી જે ઉત્પન્ન થએલ હોય, તેના કપાળમાં કાંઈ શીંગડાની નિશાની હોતી નથી. તેમ સારા કુળથી ઉત્પન્ન થએલ હોય, તેના હાથને વિષે કાંઈ પદ્મ નથી હોતું, પણ, જ્યારે જ્યારે જે માણસ વાઙ્મય રૂપી બાણ મૂકેછે, ત્યારે તેની જાતિ કે કુળ ઓળખાયછે. માટે ખરેખરા સદ્ગુણ વાળા હોય, તેજ કુળવાન ગણાય, ને જે તેવા ગુણ તેમાં ન રહે, તો તે અકુળવાન થઈજાય, અને અકુળવાન હોય, તેની પ્રજા પાછી સદ્ગુણ વાળી

થાય, તો તે કુળવાન ગણાય. માટે અરેખરાં કુળનો આધાર સદ્ગુણ ઉપર ટકી રહેલો છે. હરેક વસ્તુમાં ઊંચ નીચ પાણું તેના ગુણ ઉપરથી કહેવાયછે, તેમજ સદ્ગુણીને ઊંચો અને દુર્ગુણીને નીચો તો કહેવો જોઈએ. અને સૌ સદ્ગુણીને સરખા ગણવા જોઈએ.

નાત માત્ર એક બીજાની અનુકુળતાને અરસ પરસના હિતને લીધેજ અંધાએલી હોયછે. તેમાં જ્યારે એક બીજાને ઊંચ નીચ ગણે, ને અરસપરસ અદેખાઈ રાખે, ત્યારે તેમનો સંબંધ રાખવા માં કાંઈ લાભ નથી, એવું સમજવાથી ઉલટો માંહોમાંહે કુસંપ વધે છે. માટે એ ખોટી વડાઈ મૂકી દેવી ફક્ત એટલુંજ વિચારવું કે આપણે કન્યા ક્યાં દર્શું તો સુખી થશે, એવું સાફ ઠેકાણું જોઈને તથા સારો વર જોઈને દીકરીને દેશે તોજ સુખી થવાનો માર્ગ છે. એક બીજાને નીચ ઊંચ ગણી સૌ ઉપર સરખી પ્રીતિ ન રાખીએ તો કુસંપ થાયજ, ને એમ થાય ત્યાં સુધારો થવામાં અડચણ આવે. આજ સુધીમાં જો સુધારાએ થયાછે ને થાયછે તેના આગેવાનો સૌ ઉપર સરખી પ્રીતિ રાખી, તન, મન, અને ધનથી મંડ્યારહેછે, ત્યારેજ તે કામ પાર પડી શકેછે, અને પોતાનું નામ અમર કરેછે. એમ થશે તોજ જ્ઞાતિએ કન્યાવિક્રયથી દિવસે દિવસે નબળી થઈ છે ને થતી જાયછે. તે અટકી પાછી ચડતી પાછરીએ આવશે, અને જમાના પ્રમાણે બીજી સારી જ્ઞાતિઓની સાથે ઊંચો પંક્તિમાં ગણાશે.

આફ્રિકા ખંડમાં તેમજ બીજા કેટલાક દેશોમાં ગુલામ ભેગવાનો ધંધો ચાલતો હતો. જંગલી દેશોમાં બળીઆના એ ભાગ હોયછે, ને નબળા પર બળવાન લોકો કાપેછે; તે પ્રમાણે જંગલી લોકો ઉપર હુમલા કરી તેમને પકડતા અને તેમને, તેમની ઓરતો, અને બા-

જાગ્યર્યાનિ પરદેશમાં પૈસા લઈ વેચતા. જેમ જનવરોનાં સાટાંપા-  
ટાં થાયછે, અથવા, પછિસા આપી ખરીદવામાં આવેછે, તેમ ગુલા-  
મોને ધનવાન લોકો પછિસા આપી ખરીદતા હતા, અને તેમની પા-  
સે ગુલામી, કરાવતા હતા; અને ગુલામ તરીકે તે બિચારા તેમની  
સાથે વર્તતા હતા. આપો ધંધો અને આવું અંધેર ઘણા કાળ સુ-  
ધી ચાલ્યું, પણ અંગ્રેજ સરકારના ન્યાયી ને નીતિ વાળા રાજ્યમાં  
આ ધંધાનો અટકાવ થયો. તેઓએ લાખો રૂપિયા ખર્ચિને આ  
કુદ ધંધો તોડીપાડી દુઃખી થતા ગુલામોનો આશીર્વાદ લીધો, પણ  
મિત્રો, આપણે ખર્ચિત દિલગીર થવું જોઈએ કે આપણા પોતાના  
જ દેશમાં—આપણા પોતાનાજ માં પાસે, અંગ્રેજ સરકારના મન-  
સાફી અમલમાં—સુધરેલા રાજ્યમાં—કમકમાટી ઉપજાવે એવી  
રીતે કન્યાઓનાં સાટાં અને વેચાણ થાયછે. અંધારામાં નહીં પણ  
ધોળે દહાડે—લોકોના અને શાણી સરકારના દેખતાં—શા માટે અં-  
ગ્રેજ સરકાર એવાં વેચાણનો અટકાવ કરતી નથી, શા માટે સુધારા  
વાળાઓ જોઈએ અમથી ખૂમો પાડી રહ્યાછે, તેઓ કાંઈ અંદોખરત  
કરતા નથી? પ્રજાનું હિત ધૃષ્ટીને દેશી લોકોનું સંસાર સુખ સુધા-  
રવા લાંબો કાળ થયાં પ્રયત્ન કરતા છતાં તેઓ, લોકોનાં ધ્યાન પોતા-  
ના તરફ ખેંચવા કૃતેહમંદ થઈ શક્યા નથી!! શા માટે કન્યાઓ  
પોતાની ના પસંદગી બતાવતી નથી? શું બતાવે આપડી કુમળી ક-  
ન્યાઓ! તેમનાં વાલેશ્રીજ વેરી થયાં હોય, વાડ ચીબડાનેજ ગળ-  
વા ઉઠી થઈ હોય, ત્યારે શો ઉપાય? મા આપો નાણાની લાલચે  
પોતાની કુમળી વયની કન્યાઓને ગમે તેવા અભણ, અણધર અને  
અયોગ્ય ઓડાં સાથે લાકડે માકડું વળગાડી દેતાં આંચકો ખાતા ન  
થી. બીજી તરફથી બાળલગ્નના ચાલની હોળી છે. કે કન્યા સમ-



જાણી ન થઈ હોય, ત્યાંથીજ ઝંડા ફૂવામાં ઉતારે, એટલે સમજણી થયા પછી, મામાપોને આપ દઈ, નિસાસા નાખી રોઈ દહાડા કાઢ્યા શિવાય બાપડી દીકરીનો બીજો કાંઈ ઉપાય નથી. સમજણી થયા પછી સગાઈ થતી હોય, તો સોમાં એક પણ સમજી કન્યા ફુટ મામાપે પૈસાની લાલચથી ધારેલા અયોગ્ય સંબંધનો અટકાવ કરવા પ્રયત્ન પણ કરે. આપણી કુળદેવી મહાલક્ષ્મીનું લગ્ન ભગુરૂષિ એ તેમનામાં નજીવાની આવતાં કર્યું હતું. તે શ્રીમાળ મહાત્મ્યના સાતમા અધ્યાયના દસમા શ્લોકમાં લખેલું છે. અને ૧૧—૧૨મા શ્લોકમાં લખ્યા પ્રમાણે તે જે વરને પરણવા ચહાતાં હતાં, તેજ વર સાથે તેમનું લગ્ન કર્યું હતું તે આપણા કુળનો જીનો ચાલ અને જીનો ધર્મ જાણીને તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

પણ પદસાતાં લાલચ મામાપો એવી તક તેમને આપેજ શાની ? તેઓતો પોતાનોજ સ્વાર્થ (પૈસા લેવા દીકરીને પરણાવી લહાવો લેવો) સમજે છે અને દીકરીને દીવો લઈ ઝંડા ખાડામાં ઉતારે છે. છતી દવાએ એ વખતે નિર્દય બને છે. આ બધોવાત ખરી છે. એક લીલામતા મેદાનમાં જેમ વધારે દામ આપે તેને સોજ સોંપવામાં આવે છે, તેમ જે વધારે નાણાં આપે, તેના હાથમાંજ કન્યાનો હાથ સોંપી દેવામાં આવે છે.

હાથ સોંપનારાજ કન્યાના વડિલો (મામાપ, મોટા ભાઈ, વા-

---

નતે કન્યાને તેડીને એકદમ ચાર મંગળ ફેરા ફરી શકે, એટલી ઉમ્મરનો અને એવા મજબૂત શરીર વાળો વર જોઈએ, એમ ૪૬મા અધ્યાયમાં આપણા કુળદેવે એવી આજ્ઞા કરેલી છે. તે આજ્ઞા આપણે તોડીએ તો આપણા ઉપર મહાલક્ષ્મીનો ક્રોધ થાય.

લી વારસ) તેમાં સરકાર શું કરે ? શું કરે બિચારી બાળાઓ ? ત્યારે બધો દોષ માબાપનોજ કે ? ના છેક તેમ પણ નથી કહેવાતું ? હિંદુઓ (હિંદુ માબાપો તો તેમાં આવીજ જાય) ની રૂઢીઓને દોષ દેવો જોઈએ છીએ; અને આવી દોષ ભરેલી અને હાનીકારક રૂઢીઓને હિંદુઓ વળગી રહ્યાછે, એટલે દોષતો હિંદુની નાતો (મંડળી) નોજ છે.

જે કારણોએ “કન્યાવિક્રય” ને જન્મ આપ્યોછે, તે તેને વધાર્યોછે, તે કારણો જાણવાં જોઈએ, અને તેને દૂર કરવાના પ્રથમ ઉપાય લેવા જોઈએ. તે વિના કન્યાવિક્રયનું એકદમ મૂળ નાકળવું મૂશ્કેલ લાગેછે. તે કારણો એછે કે—

૧. કેટલીક ટુંકી સાતિ હોવાને લીધે કન્યા મળવાના કેટલાક રસ્તા બંધ થાયછે, ને તેથી કન્યાની અછત થાયછે. ટુંકી સાતિ એ હાની કરતા છે. માટે નાતોમાં તડાં પાડી વિભાગ કરવા નહીં.

૨. હાલમાં ઘણાખરા લોકોને સારો ધંધો સૂઝતો નથી તેથી નિર્ધન થઈ ગયા છે.

૩. કન્યાવિક્રયનો ચાલ બસે વરસ પહેલાં થોડોજ હતો, ત્યાર પછી શરૂ થયોછે, ને વધતો જાયછે. કેમકે ઉપરની બીજી કલમમાં જણાવ્યા પ્રમાણે ધંધો ઓછો થયો, તેથી કમાણી રહી નહીં.

૪. ઉદ્યમ અને પદસો બંને ન રહ્યાં એટલે જેઓ છેક નિરાધાર થયા, તેમણે પોતાના નિર્વાહને માટે અને વ્યવહાર ચલાવવાને માટે નીરૂપાયે કન્યાવિક્રય આદિ નામ વૃત્તિથી આજીવિકા ચલાવવા માંડી, ને વ્યવહાર કરવો શરૂ કર્યો.

૫. આગળ જેઓ શ્રીમંત થઈ ગયા, તે હિંદુ લોકો પુણ્ય ખન્ય કરતા હતા—અને એ ખચાળ રીતિ વંશ પરપરા વારસામાં મ-

જતી આવી તે આજ સુધી ચાલી; પણ પછસો કમી થયો, તો પણ પડેલી રીત. (૩૬) સમો વર્તિને કાઢવાને અસમર્થ હોંડુ લોકો ખોટે વહેંચે ચડી રૂઢી દેવીને તૃપ્ત કરવા કન્યાઓનાં ગળાં કરવા લાગ્યા. આ ખર્ચાળ રીતોની ટુંકી હકીકત આ જગાએ આપવાની જરૂર જણાય છે.

૧. ખાવા ખવરાવવાનો થોડો યા ધણો જે વ્યવહાર સાતોનાં બંધાણો છે. તે કમી કરવાને અથવા મૂળગો કાઢવાને જીનતા વિચારના લોકો જેટલા નાખુશ છે, તેના કરતાં તેઓ કન્યાવિક્રય કરવાને થોડા નાખુશ દેખાય છે. મતલબ કે કન્યાવિક્રય કરીને પણ તે વ્યવહાર જાળવે છે, પણ એવો સંસારી \*વ્યવહાર તેમનાથી કમી થઇ શકતો નથી ???

દાખલા તરીકે—કેટલીક નાતોમાં જાનને કન્યાનો બાપ મહિનો મહિનો પંદર, કે આઠ કે ચાર દિવસ રાખે છે. વળી તેટલી મુદતને માટે કેટલીક જમણવાર પણ મુકરર કરેલી હોય છે, તે ઠરાવેલી રીત માણે કરવી પડે છે; કેટલીક નાતોમાં અને કેટલાક ગામની નાતોમાં નાસરે અવસરનાં જમણ મુકરર કરેલાં હોય છે, જે ગરીબ યા પાંગર સૈને કરવાં એવો ઠરાવ હોય છે; વગેરે, વગેરે, આ રીતો ન કરવાની અથવા કમી કરવાની સલાહ આપતાં તેઓ કહે છે કે અમે અમારા વ્યવહાર ન કરીએ તો નાત જાતમાં અમારખર ચુંથરાં પડે, ને લોકોમાં આખરજાળ. દીકરીને વેચવાથી આખર જતી નથી !!!

એક જમણ એણું કરવાથી ભાઈની લાજ જાય, !! અને ખર્ચતો બધું દીકરીને વેચીને લીધેલા પૈસામાંથીજ કરવાનું છે. જોજો,

\*નાત રીત—સગાંમાં અથવા નાતમાં જમવા જમાડવાની રીત.

હિંદુઓની લાજ બચાવવાની રીતી !!! દીકરીને વચ્ચે બચાવવા રાખવો એના જેવી નીચ બચાવવા ખીજે કપો !!!

૨. હિંદુઓ હમેશાં ખોટી મોટાઈ મેળવવાને બહુ આતુર જોવામાં આવે છે, અને તેથી શક્તિ ન હોય તો પણ શક્તિમાનની ખરોખરી કરવાને તેની નકલ કરવા જાય છે. આ પ્રમાણે લાજ રાખવા અથવા મોટાઈ મેળવવા શક્તિ ઉપરાંત ને કેટલાક તો કરજ કરીને પણ નાતવરા કરે છે. ને વરંધોડામાં પૈસા ઉડાવે છે. પછી કરજ આપવાનો એકે રસ્તો સૂજતો નથી, ત્યારે કન્યા રૂપી રત્નો થાય છે.

શક્તિમાન લોકો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખર્ચ કરે છે. તેને માટે અમારી ફરીયાદ નથી, પણ શક્તિવિના જ્યો કરજ કરીને અથવા માફે તાફે કરીને કામ રોડવવા જેવું કરે છે. તેઓને માટે આ અમારું બોલવું છે. કેટલાક લોકો પોતાની ધુનમાં સમજ્યાવિના કહે છે કે, સૌ પછેડી નેવડી સોડ તાણે, કોઈ મજા ઉપરાંત કરે નહીં. આ તેમનું બોલવું વિચાર કર્યા વિનાનું છે; માટે શક્તિ પ્રમાણે અને શક્તિ ઉપરાંત ખર્ચ કોને કહેવું. તેના અમારે આ ઠેકાણે સમજા પાડવી જોઈએ. જે માણસની ગાંઠમાં એક હજાર રૂપિયાની રોકડ મૂકી છે. તે તેના ખાપના કુરજમાં ૩૧૦૦) ખર્ચે, અને દીકરીને પ્રસ્લાવવામાં ૩૪૦૦) ખર્ચે, ત્યાં સુધી તેણે શક્તિ પ્રમાણે ખર્ચે અમે ગણીએ, પણ એક હજારની સુડીમાંથી એકી વખતે વરંધોડામાં ૩૧૦૦) ઉડાવી દે, એ તેની શક્તિ ઉપરાંત ઉડાઉપણે ઉડાવ્યા ગણીએ, ત્યારે જે માણસની પાસે માંડ માંડ સે અસોની જોમવાઈ હોય, અથવા રજતો હોય, ને ખાતો હોય; એવો માણસ

પોતા પાસે હોય તેટલું કારજ વરામાં ઉડાવીદે, એના જેવી મૂર્ખાઈ બીજા એકે નહીં સમજવી. કરજ કરીને ઘર વેચાને અથવા દીકરી વેચા મેળવેલા પૈસાવડે કારજ કરે, તે કાંઈ દિવસ કુળી ભૂત થાયજ નહીં. કરજ કરી કારજ કરવાની શાસ્ત્ર પણ મના કરેછે, અને એવી રીતે કરેલ કારજનો ધારેલો હેતુ પાર પડતો નથી, અને સારા લોકોમાં તેના ઉડાઉપણાની અને મૂર્ખાઈની હાંસી થાય છે. ‘કન્યા-વિક્રયનું’ પ્રબળ થવાનાં ઉપર જણાવેલાં કારણો પૈકી પાંચમી કલ-મમાં જણાવેલી હકીકત પરથી સમજાશે કે, હિંદુઓની કાળે કરીને સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ, પણ સ્થિતિને અનુસરીને રૂઢી ન ફેરવતાં તેને મજબૂત વળગી રહ્યા છે, ને તેને જરા પણ અજગી કરવાને પ્રયત્ન કરતા નથી. માટે સર્વ સાતિના આગેવાનોએ પોતાનું અને પોતાની સાતિનું એય ઇચ્છી પ્રથમ અર્ચ્ય ઓછાં કરવાને માટે સરળ પડે, એવું બંધારણ બાંધવું, અને જ્યાં બંધન કારક અર્ચ્ય હોય, તે કા-દીને શક્તિ પ્રમાણે કરવાની છૂટ આપવી. અને બીજી તરફથી વિદ્યા અને દેશી કારીગરી તથા હુબરોનો આશ્રય લેવો, તેજ આપણી હિંદુઓની સ્થિતિ સુધરશે અને સ્થિતિ સુધરશે તથા વિદ્યાથી કેળ-વાઈ સારા આચરણ વાળા અને સારા વિચાર વાળા યજ્ઞશું, ત્યારે કન્યાવિક્રય આદિ પાપી કર્મ કરતાં આંચકો આપણી મેળે ખાશું; માટે પ્રથમ દરજ્જે હાની કરતા અડચણો ને કારણો છે. તે દર કરી, કન્યાવિક્રય જેવાં કુષ્ટકર્મ દૂર કરવા અમારી નમ્ર ભલામણ છે.

નાત જાતનો વ્યવહાર બહુ અર્ચ્ય વાળો ન રાખતાં કુંક્રા કરીને અથવા ગમે તે પ્રકારે વિવાહ આદિ વરાના અર્ચ્યમાં ઘટાડો કરીને થોડું અર્ચ્ય કરવું, એટલે પછી કન્યા પરણાવવાનું અર્ચ્ય બહુ ભારે ન હોઈ પડે. માટે સર્વ મિત્રોને અમારી ભલામણ છે કે જુના જમાનાના

લોકોના પૈકે એક દેશીને ન વળગી રહેતાં જે રીતો સરળ અને સુખ  
કારક માલમ પડે તે દાખલ કરેવી, ને નુકશાન કરતા ચાલ બંધ પા-  
ડવા. આખી સાતિમાં કદિ સરળ ધારા દાખલ કરવાનું જલદી ન  
બને, તો મૈત્ર્યે પોતપોતાના ધરનો વ્યવહાર તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે  
અને પોતાને સહેલો લાગે એવી રીતે રાખવો. કે જરૂરનાં ખર્ચ કર-  
વામાં તણાઈ મરેયું ન પડે. કમાણી થોડી ને ખર્ચ મોટાં રાખીએ,  
તો વ્યવહાર કોઈ દિવસ નબે નહીં, ને આખરને હાની પહોંચે. ખો-  
ટી મોટાઈ રાખવા જતાં તે મોટાઈ અંત સુધી નબી શકે નહીં, ને  
પોતાનું પોગળ વરતાય. અશક્ત અને નિર્ધન લોકોને માટે તો એટ-  
લોજ રસ્તો છે કે તેઓએ પોતાનો ખર્ચ ઓછો કરીને પણ કન્યા-  
વિક્રય કરવો નહીં. કન્યાને વેચીને તેના પૈસા આવે, તેમાંથી મન  
માન્યું ખર્ચ કરી નાત જાતમાં લાવ લેવાની ઈચ્છા કરનારાં માખા-  
પોને ધિક્કાર છે. આવું દુષ્ટ કામ કરીને લાવ લેવાની મમતા રાખ-  
વી, તેના કરતાં કાંઈ શક્તિ ન હોય તો કન્યાને કંકુનો ચાંદલો કરી  
અને હુગડાંના બે ચુંથા પહેરાવીને ફક્ત વરને પોતાને આંગણે બો-  
લાવી વિધિસર વરના હાથમાં રાજી ખુશીથી કન્યા સોંપી એ સ-  
ર્વોત્તમ પદ્ધ છે. આશરે પચાસ વર્ષ પહેલાં હજુવદમાં એક શ્રીમાળી  
દેવે થકલે પોતાની કન્યાને ચુડાને બદલે હાથે નાડાછડીઓ બાંધી  
ને, અને પાનેતરને બદલે કંકુ વાળી કોરનું માદરપાટનું પંચીયું પહે-  
રાવીને કન્યાદાન દીધું હતું. અને પત્રાળીમાં કંસાર પીરશ્ચો હતો,  
અને ફક્ત વરકન્યાને એક દિવસ શેરની લાપશી કરીને જમાડ્યાં હ-  
તાં. તો પણ સોનાને ચૂડે કન્યાદાન દેનાર અને પકવાનોની જમણ-  
વારો કરનારના કરતાં તેની નાતમાં અને પર નાતમાં વધારે કીર્તિ  
થતી હતી. પછી ગોરવની જમણવારે કન્યાને મામે કરી આપી હતી.

કપાના પૈસા મેં માગ્યા ઉસડનાર પોતાનો બ્વહાર બરાબર નહીં કરે, તો તેની નાત જાતમાં નિંદા થશે, કે પૈસા ધરમાં દાબીને ખર્ચતો નથી. પણ જે માણસ એક કુટી બદામ પણ લીધા વગર કન્યા આપે, તેનાથી એલ્યા કન્યાવિક્રમો માણસના જેવું ખર્ચ નહીં થઈ શકે, તો પણ તેવા માણસની સારા લોકોમાં તો બેશક પ્રસંશા થવા વિના રહેવાની નહીંજ. જે તેને માટે તેના વિરુદ્ધ કોઈ બોલે, તો તે બોલનારને સમજી માણસો તો નાગડાની ઉપમા આપવાનાજ. જે એવું બોલનાર મૂર્ખ અને બેવકુફ છે. જે વગર વિચાર્યું બોલ્યા કરેછે. પણ આવા શુદ્ધ અંતઃકરણના અને શુદ્ધ સ્વતંત્ર વિચારનાં માણસો વિરલાજ નીકળેછે. અશક્ત છતાં બ્વહારમાં બંધાઈ ગ-એલો કોકજ માણસ નાત રીતને પડતી મૂકી શાસ્ત્રની રીત (કપાનો વિક્રમ નહીં પણ દાન કરવું) કરી બતાવવા બહાર પડે છે. આ પ્ર-માણે દરેક ખાખતમાં શાસ્ત્રાચાર મૂકાઈને લોકાચાર બંધાઈગયો છે, અને એ બંધનની જોડીમાંથી નીકળવા કોઈ પ્રયત્ન કરતા નથી, કે કોઈ બહાર પડી પહેલ કરતા નથી, ત્યાં સુધી હીંદુ લોકોની ચડતી થવાની આશા થોડી છે. માટે સમજી માણસોએ વેળાસર એ ખાખતના ઉપાયો લેવા જોઈએ છીએ. બહુતાં છતાં શા માટે નુકશાન ખમવું ? તે કાંઈ સમજાવું નથી. ફક્ત આજસુ થઈ બેશી રહ્યા છીએ. દુઃખ મટાડવાનો ઉદ્દેશ કરીએ તો દુઃખ મટે. અમયો બડ-બડાટ ને માથુ કુટવાથી દુઃખ મટવું નથી. માટે જલદી ઉપાયો કરો અને જેમ અંગ્રેજ સરકારે ગુલામગીરીનો ધંધો બંધ પાડ્યો, તેમ દરેક જ્ઞાતિના શ્રીમંતો અને સારા સમજી માણસોએ તેમની જ્ઞાતિ-માં ચાલતો ગુલામીનો ધંધો સત્વરે બંધ પાડવા ઉપાયો લેવા જોઈએ. અજ્ઞાન અને સ્વાર્થ લોકોનું આ કામ નથી, તેઓને તો જેમ ચા-

બાતું હોય તેમ ઠીકજાહે, પણ સમજી, પરગજી માણસોએ આવી  
 વાતો ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ છીએ. દરેક નાતમાં મંડળીઓ બાંધ-  
 વી, નાતના ધારા સુધારવા, ખર્ચ ઓછાં કરવાં, અને કુચાલિ કા-  
 ઢતા. કન્યાવિક્રયને માટે છેવટ કરેવાનું એછે જે કેટલીક નાતોમાં વ-  
 રા કરવાની રીત ચાલેછે, તેમ કન્યાવાળાને કન્યા પરણાવતાં વધારે  
 ખર્ચનો બોલ ન પડે, માટે તેને મદદ ખાતર અમુક અમુક બાબ-  
 તોનો ખર્ચ વર વાળાએ કરવો, અને અમુક અમુક બાબતોનો ખર્ચ  
 કન્યા વાળાએ કરવો, એવી રીતે અરસપરસ મદદ મળી કન્યાવા-  
 જાને ઓછું ખર્ચ થાય, તેવી રીત બાંધી આપવી, પણ મોંમાગ્યા  
 દામ ઉસરડાયછે, એવું નંગલી પછું ન ચાલવું જોઈએ. આ પ્ર-  
 માણે થયે, તો જ્ઞાતિઓ સારી સ્થિતિમાં આવશે. બાજ આપણે  
 જોઈએ છીએ કે જેઓ સારી સ્થિતિમાં છે, અને સારે ઉદ્યોગે વ-  
 જામેલા છે, તેઓ કન્યાવિક્રય કરતા નથી, માટે નાતની સારી સ્થિતિ  
 થવાનો ઉપાય એછે જે હાલની ઉપયોગી વિદ્યા નાતમાં સર્વે બાજ-  
 કાને બણાવવી, અને નાત ખાતાની પુંજમાંથી બણાવવાનો ખર્ચ  
 આપીને મોટા દરજ્જા મેળવે, એટલે સુધી સૌને બણાવવા જોઈએ,  
 અને તે વાસ્તે નાતની પુંજ વધારવાના ઉપાય કરવા, મોટા દેશ તેડી  
 ને બે દિવસના વાળમાં હજારો રૂપીઆ ખર્ચ નાંખેછે, તે કરતાં એ  
 ટકા રૂપીઆ નાત ખાતે અનામત રાખવા સારૂ આપે, તો તેના  
 કીર્તિ સંકરો વર્ષ સુધી અમર રહે, અને તેના બાજમાંથી નાતનું  
 કલ્યાણ થવાના ઉપાય કરી શકાય; અને સૌ સુખથી વર્તે.

આ વિષય સમાપ્ત કરતાં પહેલાં પરમકૃપાળુ પરમાત્માને વંદન  
 કરું.



શ્લોક.

યંત્રદ્વાવરુણેન્દ્રરુદ્રમસ્તુતઃ સ્તુન્વંતિદિવ્યૈસ્તવૈઃ ॥

વેદૈસ્સાંગપદક્રમોપનિષદૈર્ ગાયંતિયંસામગાઃ ॥

ધ્યાનાવસ્થિતતદ્ગતેનમનસા પઠ્યંન્તિયંયોગિનો ॥

યસ્યાંતંનવિદુઃસુરાસુરગણા દેવાયતસ્મૈનમઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે પરમેશ્વરને બ્રહ્મા, વરુણ, ઇન્દ્ર, રુદ્ર, અને વાયુ, સારાં સારાં સ્તોત્રવડે સ્તુતિ કરેછે, અને જે સામવેદ બણેલાને પાર પામેલા એવા જે પુરુષો છે, તેઓ વેદનાં અંગ અને વેદનાં પદ તથા વેદનાં ક્રમ તથા ઉપનીષદ એટલે વેદાંત શાસ્ત્ર તે વડે કરીને નિરંતર ગાન કરેછે, અને જે પરમેશ્વરને મોટા મોટા યોગી-પુરુષો ધ્યાન કરીને એક ચિત્તે મનવડે કરીને દેખેછે, અને જે પરમેશ્વરનો પાડ મોટા મોટા દેવ તથા દૈત્ય કોઈ પણ પામ્યા નથી. તે પરમેશ્વરને હું નમસ્કાર કરી માયુંધું કે:—

હે દિનદયાળ, હે ભગતવત્સળ, હે પરમકૃપાળુ. પરમાત્મા, પરમેશ્વર, હે સર્વ નિયંતા, હે સર્વ શક્તિમાન, તારી સૃષ્ટિની રચનાથી તારી અગાધ શક્તિનો નમુનો અમારા કંઠણ મનપર પડી રહેછે. તું સર્વાન્તરયામી, સર્વ વ્યાપક છતાં પણ અમારા પાપી અને કૂર મન અમને અનાતિના કર્મ તરફ પ્રવર્તીવતાં રહેછે, અને આથી અમે અમારૂં અમૂલ્ય કરવાનું કામ મૂકી આ ઉત્તમ મનુષ્ય અવતારનું સાર્યક કરતાં બૂલી જઈ, અનેક તરેહનાં પાપો કરીએ છીએ.

આ બધાનું કૃણ અમે પ્રત્યક્ષ આ દુનિઆમાં જોઈએ છીએ, તો પણ તેમ કરતાં અટકતા નથી, તેથી અમે અમારી આગલી શક્તિ, તેજ, વિદ્યા, અને સર્વસ્વ ખોઈ ખેડા છીએ. માટે હે ! દિનદયાળુ પ્રભુ ! અમારાં કઠોર, અને કૂર મન ઉપર કાંઈ સારી અસર કરી તેને તારી તરફ વાળી સારાં કામ કરવા પ્રેરણા કરી અમને અમારી ગએલી શક્તિ, તેજ, વિદ્યા, મળી આવવા સ્વદેશીજનોમાં મોહ વધારી, ત્વરાએ સ્વદેશીજનોને વિદ્યા, સુખ, સંપ, શાંતિ, વિષ્ણુ, વિર્ય, આદિ આપી, દિન પ્રતિદિન ચડતી કરીને કુસંપ, કુચાલ, વગેરેનો નાશ કરજે. એવી માશી વૃજ પ્રત્યે હીકર જોડી પ્રાર્થના છે.

### ભુજંગી છંદ.

સુણો વીનતી દેશિનંધુ અમારા,  
 ધરો ધૈર્ય ધ્યાને કરોને સુધારા;  
 અરે સજ્જનો અંતરે એ ઉતારો,  
 સુતા વિક્રધી ચાલ વેગે વિદારો. ૧

સમે આ બહુ ચાલ ખોટોજ પેઠો,  
 નિતીને સ્થિતીમાં કરે નીત્ય હેઠો;  
 જુઓ વાત વીપેક લાવી વિચારો,  
 સુતા વિક્રધી ચાલ વેગે વિદારો. ૨

વિચારી સુતાને વસુ હૈ વરાવે,  
 પશૂનીજ પેડે દહિં મરે નાવે;  
 નહીં દાન દેતાં કરે રોજગારો,  
 સુતા વિક્રધી ચાલ વેગે વિદારો. ૩

રહે ભૂખના દુઃખથી આંસુ પાડી,  
 અરે તે વદે બાપને શાપ દાડી;

૫૩ શાપ જો પાપ થાયે અપારો,  
 સુતા વિક્રમી ચાલ વેગે વિદારો. ૪  
 વસ્ત્ર લઈ પથુ પેરથું નેડ નેડો,  
 અતી વીતનાં લોભથી રીત તોડો;  
 અરેરે તમે એમ થું વેર સારો,  
 સુતા વિક્રમી ચાલ વેગે વિદારો. ૫  
 સારું જીવિકીડિત.

પેસાના અતિ લોભથી પથુ સમા, સેવા ઇછે દામરે,  
 શાસ્ત્રોને અનુસાર સાર લખને, નાદે સુતા દાનરે;  
 પાપી બાપ વસ્ત્ર પ્રિતે પરહરે, સૂતા બિચારી કુવે,  
 દુઃખો આફત આપદ બહુ થતાં, આંસુ બરીને રવે. ૧  
 હઠારે શૂરવીર ખીરે ધરિને, યા હોમ હેંસે કરો,  
 ધારો દૂષણ કાપવા સજનસો, પાછા પગોના બરો;  
 સૂધારો ધિરવીરયે ઝટ કરો, સુતો ન સુસ્તી કરો,  
 દેશે વિશ્વવિલાસી દેવ સુખને, રડી રીતે આશરો. ૨

શ્રીમાળી શુભેચ્છક સબાના મેંબર  
 ત્રવાડી કેશવજી વિશ્વનાથ. નંબુડાના મહેતાજી

વતન પ્રોલ.

ઉપરનો નિમંધ છપાવી પ્રસિદ્ધ કરતાં આ સબા ઇચ્છે છે કે,  
 બધા દેશી બાઇઓ તેનાં લાભ લેશે અને કન્યાવિક્રયથી જે જે  
 પાપો અને નુકસાનો નિમંધ કરીએ જણાવ્યાં છે, તેથી મુક્ત થવા  
 કન્યાવિક્રય નેવા દુષ્ટ અને અધમ ચાલનો પોતે ત્યાગ કરશે અને  
 પોતાના જાત બાઇઓને એવા પાપી કામથી અટકાવવા પ્રયત્ન કરશે.  
 તથાસ્તુ. શ્રી. શુ. સબા.

( ૫૦ )

જે મહરથોએ આશ્રય આપવા સાર વધારે નહો  
રાખી તેઓનાં નામ.

૧૬૦ રા. રા. ઓઝા. મનસુખરામ કુચેરજી મુંબાઈ.

૨૪ ઓઝા. જમજીવન બાવાબાઈ રાજકોટ.

૨૦ રા. રા. જીવજીલાલ વકીલ વડવાજી કાંપ.

૧૦ પરી. પ્રાજીજીવન નરોત્તમ ભરૂચ.

૯ રા. રા. નરસીંહ પ્રસાદ હરી પ્રસાદ જુનાગઢ.

૧૫ વિપ્ર. લાલજી માધવજી લોઢવા જંજીડા.

૬ રા. દયે. મયાશંકર કલ્યાણજી બાટીઆ.

૫ રા. શંકરલાલ અનુપરામ અમરાપુર.

૫ રા. મગનલાલ હરીશંકર ખેરાળુ.

૫ ઓઝા. શીવશંકર ભવાન.શંકર અમદાવાદ.

૩ ત્ર. મગનલાલ દલપતરામ. ,,

૫ ત્ર. જયશંકર લીલાધર જનમનગર.

૩ ત્ર. પીતાંબર શીવશંકર. ,,

જેઓની આરકૂતે ચારથી વધારે સાહકો થયાં  
તેઓનાં નામ.

૫૦ ત્ર. પ્રાજીજીવન પુરુષોત્તમ માંડવી કચ્છ.

૪૮ ત્ર. કેશવજી વિશ્વનાથ જંજીડા.

૨૯ રા. જયશંકર વિશ્વનાથ ધ્રોળ.

( ૫૬ )

૧૧ વકીલ. હમર સદારામ પાદરા તામે વડોદરા.

૧૧ રા. મૂળશંકર દામોદર ઉપલેટા.

૧૨ ઓઝા. વૈજનાથ માધવજી નળીઆ (કચ્છ)

૭ ત્રવાડી. નરભિરામ વિઠ્ઠલજી અમરેલી.

૫ ત્ર. જયશંકર સુંદરજી ગોંડળ.

૬ ત્ર. જયશંકર પીતાંબર ,,

૫ ઓઝા. જયશંકર પીતાંબર વાંકાનેર.

૫ ઓઝા. ગવરીશંકર પ્રાણજીવન ,,

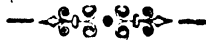
૫ આજમ. ડાહ્યાભાઈ ચત્રભજ કોટડા સાંગાણી.

૭ ઓઝા કલ્યાણજી રેવાશંકર જામનગર.

૧૦ ઓઝા. પીતાંબર રણછોડજી. ,,

૭ દવે. રેવાશંકર દયારામ. ,,

૩૦ બીજાં પરચુરણ ધરકો.



## જાહેરખબર.

આ પુસ્તક નિચે લખ્યાં ઠેકાણે લખવાથી મળશે.

અમદાવાદમાં—કવિશ્વર દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ.

ભાવનગર—શ્રીમાળી શુભેચ્છક સભાના મંત્રી ત્ર. મણીશંકર છગ-  
નલાલ વકીલ.

કચ્છમાંડવી—ત્ર. ઇશ્વરલાલ હરજીવનઠે. જાદવજી પંડ્યાનાં નિશાળમાં

જામનગર—અમને લખવાથી મળશે.

જોઈએ તેમણે ઉપરનાં ઠેકાણે પોસ્ટેજ સાથે કિંમતના  
૩૦-૪-૬ મોકલી દેવાથી મળશે. અમારથી થએલા ગ્રાહકોને એ-  
પડી મળે કે તરત પોસ્ટેજ સાથે કોંમત અમારા એજેન્ટને અથવા  
અમને મોકલવી. અને એજેન્ટોએ પોતાની મારફત થએલાં ગ્રાહ-  
કોના પૈસા તાકીદે વસુલ કરી મોકલવા કૃપા કરવી.

આ સખા તરફથી “શ્રીમાળી શુભેચ્છક” નામનું એપાનાયું  
દર માસ પ્રગટ થાયછે. તેમાં શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ, વાણિયા, સોની  
વગેરેની ઉત્પત્તિનો ગ્રંથ શ્રીમાલ પુરાણ ગુજરાતી ટિકા સાથે છ-  
પાયછે. તથા બીજા સામાન્ય ઉપયોગી વિષયો છપાય છે. વરસના  
કોમતુ ૩૧ છે.

જટારાંકર લીલાધર ત્રવાડી.

શ્રીમાળી શુભેચ્છક સભાના મંત્રી.



